

**Gemeente
Haarlem**

Juni 2021
Data, Informatie en Analyse
In samenwerking met Afdeling
Economie, Cultuur, Duurzaamheid en
Wonen

Economische Monitor

Onderzoeksrapport 2021

Inleiding

Achtergrond

De economische monitor 2021 geeft een beschouwing van de economie in de gemeente Haarlem. De monitor is niet nieuw, maar wel vernieuwd. Ten opzichte van eerdere metingen is er een duidelijkere koppeling gelegd met het lopende beleid, zoals opgeschreven in de economische visie. In een coproductie van Team Economie en de afdeling DIA (Data, Informatie en Analyse) zijn uit deze economische visie de belangrijkste doelen gezocht, en is deze rapportage langs de lijnen van deze doelstellingen opgebouwd.

Niet alle doelstellingen kunnen cijfermatig worden gestaafd. Het rapport maakt daarom ook gebruik van kwalitatieve indrukken ('verhalen uit het veld') om een beeld te schetsen van de ontwikkelingen. Deze zijn terug te vinden in de lichtgroene blokken door het gehele rapport, zoals de beschouwing op de Nederlandse economie hiernaast.

Het is door de impact van de coronacrisis een turbulent jaar voor de economie, zowel wereldwijd, als landelijk en lokaal. Door nieuwe ontwikkelingen in de coronacrisis kan het vooruitzicht voor de economie snel veranderen. De impact van corona wordt kort behandeld in een apart hoofdstuk. Uitgebreidere informatie is te vinden in de Corona-impactmonitor die de gemeente Haarlem oplevert. Hiernaast volgt een korte samenvatting van de economische vooruitzichten ten tijden van het schrijven van deze monitor (augustus 2021).

Overkoepelende beschouwing Nederlandse economie

De Nederlandse economie groeit in 2021 naar verwachting met 3,8 procent en volgend jaar met 3,7 procent, verwacht de Rabobank. Het bruto binnenlands product ligt waarschijnlijk in het derde kwartaal van dit jaar alweer op het niveau van vóór de coronacrisis – dat is sneller dan in andere Europese landen. Nu de overheid meer versoepelingen doorvoert, zet de economie de weg naar herstel in. Hoe die weg eruit ziet, verschilt per sector, net zoals corona de sectoren verschillend heeft geraakt. Afgelopen jaar vielen bij sommige bedrijfstakken ongenadige klappen, terwijl andere branches juist profiteerden van bijvoorbeeld het vele thuiswerken. Per saldo is echter het landelijke ondernemersvertrouwen in het tweede kwartaal van 2021 voor het eerst sinds de start van de coronacrisis weer positief, blijkt uit de Conjunctuurenquête van de Kamer van Koophandel.

De horeca, de vervoersector en de overige zakelijke dienstverlening zullen dit jaar nog maar mondjesmaat groeien na een flinke dip in 2020. Deze sectoren zijn eind 2020 en begin 2021 getroffen door de tweede lockdown. Volledig herstel voor deze sectoren zal ook volgend jaar vermoedelijk uitblijven. Voornamelijk doordat het buitenlandse toerisme langzaam op gang komt. Dit heeft negatieve gevolgen voor de luchtvaart, die onderdeel is van de vervoerssector, en de reisbureaus die behoren tot de overige zakelijke dienstverlening. Voor de horeca speelt ook mee dat mensen waarschijnlijk minder dan voor de coronacrisis naar kantoor zullen gaan, iets waar vooral de cateringbedrijven last van zullen hebben. Er zijn echter ook sectoren waarvoor we verwachten dat het niveau van de toegevoegde waarde dit jaar al hoger ligt dan in 2019. Een van de best presterende sectoren dit jaar is de specialistische zakelijke dienstverlening. Niet alleen ondervond deze sector weinig hinder van de coronacrisis, maar ook neemt vermoedelijk de vraag naar advies toe omdat de economie weer aantrekt.

Samenvatting (1/4)

Inleiding

De economische monitor 2021 geeft een beschouwing van de economie in de gemeente Haarlem aan de hand van de doelen, zoals die zijn geformuleerd in de economische visie. De monitor richt zich op de ontwikkelingen in de afgelopen periode, waarbij - door de impact van de coronacrisis - gesproken kan worden van een turbulente fase, ook voor de economie.

Haarlem - van oudsher een woon-werkstad - had tot 2015 een dalend aantal banen ten opzichte van het inwonertal. In vergelijking met andere steden scoort Haarlem met 0,44 baan per inwoner laag. Er is echter de afgelopen jaren wel sprake van een lichte groei van het aantal banen per inwoner; in 2015 was er nog sprake van 0,41 baan per inwoner. Er is dan ook sprake van een groei van het aantal banen: in 2020 kwamen er 768 banen bij. Deze banengroei komt voor de helft op conto van ZZP'ers. De grootste banengroei vond plaats in de bouwnijverheid (+3,3%) en 'verhuur van en handel in onroerend goed' (+4,1%). Met de groei van het aantal banen neemt ook het woon-werkverkeer van Haarlemmers naar buiten de regio licht af, hoewel nog steeds twee derde van de inwoners een baan heeft buiten Haarlem.

In de economische visie is expliciet aandacht voor de groei in kansrijke sectoren, door Stec groep aangewezen als sectoren die aansluiten op de werkzame beroepsbevolking in Haarlem en/of bijdragen aan de transitie naar de circulaire economie. Van de negen aangewezen kansrijke sectoren kennen de meeste een groei over de afgelopen 10 jaar. Alleen de procesindustrie is in omvang afgenomen.

In 2017 is gestart met de ontwikkelzones, 8 zones waarin ongeveer 7.500 nieuwe woningen worden gerealiseerd tot en met 2025. De woonvisie gaat uit van 15.000 woningen tot en met 2040. Deze zones dienen naast de woningbouw opgave ook een kwalitatieve impuls te geven aan de stad. Hierbij gaat het dus niet alleen om de groei van het aantal woningen, maar ook werkgelegenheid. Sinds de start van deze ontwikkelzones is er met name in Spaarnesprong en de Spoorzone Zuid-West sprake geweest van een toename van werkgelegenheid. Op de Europaweg heeft een lichte krimp van werkgelegenheid plaatsgevonden.

Ondernemerschap

Haarlem wil een inspirerende ondernemersstad, met goede randvoorwaarden voor ondernemerschap. Ondernemers in Haarlem geven gemiddeld in de VNG Ondernemerspeiling uit 2020 een 6,4 voor het ondernemingsklimaat. Hiermee wijkt Haarlem niet af van het Nederlands gemiddelde. Het woon- en leefklimaat scoort met een 7,3 relatief goed, mede door het hoogwaardige voorzieningenniveau in combinatie met de historische binnenstad en de ligging in het groen, tussen Amsterdam en de kust. Zorgen zijn er over de bereikbaarheid van Haarlem, met name als de stad gaat groeien. Voor hen is het belangrijk dat hun bedrijf goed bereikbaar is voor leveranciers, klanten en personeel. De bereikbaarheid per auto (incl. parkeermogelijkheden) en de bereikbaarheid voor bevoorrading zijn lager dan de landelijke gemiddelden. De bereikbaarheid per ov scoort in Haarlem juist beter dan in Nederland gemiddeld.

Samenvatting (2/4)

Uiteraard is ook de dienstverlening van de gemeente richting ondernemers een belangrijke factor in het ondernemersklimaat. Ondernemers verwachten dat de gemeentelijke dienstverlening op orde is. Dat betekent dat de processen en de informatievoorziening op maat moeten zijn en dat de gemeente meedenkt en flexibel omgaat met regels en procedures. De algehele dienstverlening scoort een 6,6, dat is vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde (6,5). De digitale dienstverlening wordt bovengemiddeld beoordeeld; met een 6,7 gemiddeld scoort Haarlem significant hoger dan het Nederlandse gemiddelde (6,3). De professionaliteit van de gemeentelijke organisatie krijgt een 6,6. Ook dit is hoger dan de 6,3 die Nederlandse ondernemers gemiddeld geven.

Uiteraard is ook de dienstverlening van de gemeente richting ondernemers een belangrijke factor in het ondernemersklimaat. Ondernemers verwachten dat de gemeentelijke dienstverlening op orde is. Dat betekent dat de processen en de informatievoorziening op maat moeten zijn en dat de gemeente meedenkt en flexibel omgaat met regels en procedures. De algehele dienstverlening scoort een 6,6, dat is vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde (6,5). De digitale dienstverlening wordt bovengemiddeld beoordeeld; met een 6,7 gemiddeld scoort Haarlem significant hoger dan het Nederlandse gemiddelde (6,3). De professionaliteit van de gemeentelijke organisatie krijgt een 6,6. Ook dit is hoger dan de 6,3 die Nederlandse ondernemers gemiddeld geven.

Zonder beschikbare ruimte is het niet mogelijk om bedrijven te huisvesten, waardoor de hoeveelheid banen die de stad biedt aan inwoners (woon-werkbalans) verder afneemt. De gemeente probeert dan ook te zorgen voor een evenwichtige winkel-, bedrijven- en kantorenmarkt.

Het winkelvloeroppervlakte in Haarlem is met 218 vierkante meter per duizend inwoners relatief beperkt. Dit komt door de kleinschalige structuur, mede ingegeven door de historische binnenstad, en het beleid dat grootschalige winkels (PDV) zeer beperkt worden toegestaan. De winkelmarkt kent een leegstand van 5,2% van het totale winkelvloeroppervlakte; lager dan andere steden in Noord-Holland. De afgelopen tien jaar is het aantal banen in de detailhandel gestaag toegenomen. In absolute zin komt een groot deel van deze groei van de werkgelegenheid bij supermarkten en warenhuizen (zoals Hema, Casa, Kwantum, Action). Relatief gezien zit er een enorme groei in detailhandel die niet via een winkel of markt werkt, maar bijvoorbeeld via postorder. Internet en digitale zichtbaarheid van fysieke winkels worden steeds belangrijker voor de detailhandel. Dit kan op den duur zorgen voor uitval van vraag naar fysieke locaties en verschraving van de winkelstraten. Momenteel blijkt echter nog dat het winkelaanbod goed wordt beoordeeld (7,6) door de Haarlemse bevolking. Het aanbod van horecagelegenheden scoort een 8,0.

Informatie over bedrijventerreinen worden op het niveau van regio's bijgehouden. Zuid-Kennemerland heeft relatief weinig areaal aan bedrijventerrein ten opzichte van andere regio's van de metropoolregio Amsterdam, maar toch vindt zeventien procent van de werkgelegenheid binnen de regio vindt plaats op deze bedrijventerreinen. Haarlem biedt zo 81 banen per hectare op de bedrijventerreinen, ten opzichte van het gemiddelde van 42 banen per hectare in de MRA. De Waarderpolder is goed voor ca. een vijfde van het totaal van de Haarlemse banen. In de afgelopen jaren is er 7 hectare uitgegeven in Zuid-Kennemerland, waarvan de bulk tussen 2017 en 2019 (ca. 5,5) in Haarlem. In 2020 is er geen bedrijventerreinen uitgegeven. Er is nu nog 8 hectare direct uitgeefbaar. Dat is geen gevolg van een afnemende vraag, maar van een kritischer uitgiftebeleid. Leegstand op de bedrijventerreinen is zeer beperkt (2%).

Samenvatting (3/4)

De kantorenleegstand was voor corona al enkele jaren aan het dalen. Mede door de coronapandemie lijkt de leegstand te stabiliseren rond de 11%, nog steeds onder het gemiddelde van de MRA (13%). Op basis van het hard planaanbod tot 2030 kan het aanbod in de regio Zuid-Kennemerland worden uitgebreid met 37.000 vierkante meter, maar hierbij moet in acht worden genomen dat er ook aan de huidige voorraad onttrokken zal worden in het belang van woningbouw in de zogenaamde ontwikkelzones. De focus op het gebied van kantoorlocaties ligt rond nieuwe multifunctionele woon-werkgebieden rond de drie OV-knooppunten in de stad: NS-station Haarlem Spaarnwoude/Oostpoort, NS-station Haarlem Centrum en HOV Buitenrust Schalkwijk/Nieuw Zuid. In de afgelopen jaren is er vooral rond NS-station Haarlem Spaarnwoude, ook wel de Oostpoort, sprake van een groei in werkgelegenheid (16%). Rond de andere ontwikkelgebieden is deze groei (nog) niet zichtbaar, doordat hier eerst grote fysieke ontwikkelingen worden afgerond.

Talent

De aanwezigheid van arbeidskrachten speelt een steeds grotere rol bij de locatiekeuze van bedrijven. De krapte op de arbeidsmarkt neemt steeds meer toe door de vergrijzing en mismatches, waarbij vraag en aanbod onvoldoende aansluiten. Werkgevers worstelen met het vinden van geschikt personeel. De grootste tekorten doen zich voor in de techniek en ICT. Dit is een landelijk probleem, maar in Haarlem is er sprake van een groeiende mismatch tussen het banenaanbod en het profiel van de beroepsbevolking. Er zijn relatief veel praktisch geschoolde banen tegenover veel theoretisch geschoolde inwoners, en dit verschil neemt toe.

Door de betaalbaarheid van de woningen is het voor laag- en middeninkomen steeds moeilijker in de stad kunnen wonen. Tegelijkertijd is er in Haarlem relatief weinig kennisintensief werk. Waar mogelijk worden verbindingen gelegd deze mismatch aan te pakken, door het stimuleren van bij- of omscholing en de inzet van een regionaal mobiliteitsteam. In de zogenaamde 'triple helix' werken overheid, onderwijs en ondernemers samen om mismatch te beperken. Uitdaging wordt om jong talent voor Haarlem te behouden. Het is belangrijk dat jongeren en studenten binding met Haarlem krijgen en houden. Ongeveer 17% van de Haarlammers valt in de leeftijdscategorie 15-30 jaar. Studenten geven aan dat ze moeilijk aan een kamer kunnen komen. De groep 25-29-jarigen is sinds 2018 aan het afnemen. Mogelijk heeft dit ook te maken met de situatie op de woningmarkt.

Duurzaamheid

Gemeente Haarlem werkt aan verschillende transitie op het gebied van duurzaamheid. We willen dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is, waarin we slimmer en efficiënter omgaan met eindige en schaarse grondstoffen, energie en afval. Bedrijven vormen één van de belangrijkste schakels in dit transitieproces. Met het programma Haarlem Circulair 2040 wil de gemeente versnelling tot stand brengen. Initiatieven als de Schillenfiets, de koplopergroep circulaire restaurants en de samenwerking met Haarlem Food Future dragen hier aan bij.

Samenvatting (4/4)

Ook bij de doelen van 'Haarlem Aardgasvrij in 2040' spelen bedrijven een rol. Dit biedt economisch kansen en ook uitdagingen vanuit arbeidsmarkt-perspectief. Waar mogelijk worden initiatieven en vraagstukken over energietransitie verbonden aan andere innovatieve clusters. Concrete invulling van deze ambities is dat per 1 januari 2023 elk kantoorgebouw minimaal energielabel C moet hebben. Voldoet het gebouw dan niet aan de eisen, dan mag het kantoorpand per 1 januari 2023 niet meer als kantoor worden gebruikt. Deze verplichting staat in het Bouwbesluit 2012. In de MRA kent bijna 80% van alle kantoorpanden op kantoorlocaties een energielabel van A t/m C. In Haarlem ligt dit aandeel fors lager (25%), wat voor een zeer groot deel te verklaren is door het nog ontbreken van een energielabel op de panden.

Innovatie

De gemeente wil creatief ondernemerschap bevorderen door ruimte te bieden aan hub-vorming (economische hotspots), proeftuinen en broedplaatsen, gericht op toegepaste innovatie. Locaties met modulair, goedkoop huurvastgoed en flexibele ruimtelijke plannen ('experimenteerruimte') zijn aantrekkelijk voor zzp'ers en mkb'ers om innovatie aan te jagen. Een voorbeeld hiervan is de Koepel. Eind 2021 opent de Koepel haar deuren en zal de onderwijsinstelling Haarlem Campus starten. Ook CupolaXS start eind 2021 in de Koepel. Deze MKB hub zal een kennis en innovatiecentrum rondom het thema digitalisering worden. Tot aan medio 2024 ontwikkelt de Koepel Campus zich nog verder met onder andere de komst van een hotel, horecafaciliteiten en studentenhuisvesting.

Economische groei

We willen voldoende werkgelegenheid in de stad. Ook als de stad gaat groeien met inwoners. Om de huidige woon-werkbalans te behouden moeten er meer banen bij komen. Op dit moment zijn er door de schaarse ruimte te weinig mogelijkheden voor bedrijven om te groeien of zich te vestigen. Met de groei van de stad komt de ruimte verder onder druk te staan.

Economische Visie, pagina 6

Woon- werkbalans

Behoud van de woon-werkbalans

Haarlem - van oudsher een woon-werkstad – had tot 2015 een dalend aantal banen ten opzichte van het inwonertal. Vanaf 2016 gaat het economisch beter en is het aantal banen toegenomen. Hoewel ook het aantal inwoners groeit is er in de afgelopen jaren sprake van een voorzichtige stijging van de woon-werkratio. In de rest van dit hoofdstuk is er meer aandacht voor de ontwikkeling van het aantal banen in de stad.

In vergelijking met andere steden scoort Haarlem laag op het aantal banen per inwoners. Het gemiddelde van Nederland is een woon-werkratio van 0,5 baan per inwoner, waarbij dit in landelijk gebied vaak nog veel lager ligt. In de meest gebruikte referentiegemeenten – allen middelgrote steden – ligt de woon-werkratio tussen de 0,53 (Enschede) en 0,71 ('s-Hertogenbosch).

Impact corona wordt met name in 2021 verwacht

Het aantal inwoners is in 2021 voor het eerst sinds 2009 gedaald, van 162.709 op 1 januari 2020 naar 162.526 op 1 januari 2021. Dit heeft te maken met de impact van de coronacrisis, waarbij de gemeente een negatief verhuissaldo optekende. Meer mensen verhuisden uit de stad dan dat er binnen kwamen. Dit lijkt te gaan om een tijdelijke afname, mede veroorzaakt door het vertrek van expats. Verwacht wordt dat de trend van bevolkingsgroei weer voort zal zetten, al is een aanvullende factor in de coronacrisis dat steeds meer senioren en gezinnen met hogere inkomens uit de Randstad vertrekken. Op het gebied van de banen is het afwachten of in 2021 het effect van de mogelijk wegvallende steunmaatregelen zichtbaar wordt.

Ontwikkeling woon-werkratio Haarlem 2009-2020

(bron: BRP en LISA, bewerking door DIA, meetmoment juni 2021)

	banen	inwoners	woon-werkratio
2010	65.662	150.136	0,44
2011	65.498	151.268	0,43
2012	64.860	152.461	0,43
2013	64.458	154.119	0,42
2014	64.516	155.896	0,41
2015	64.685	157.379	0,41
2016	65.904	158.663	0,42
2017	68.314	159.460	0,43
2018	69.953	160.489	0,44
2019	70.876	162.076	0,44
2020	71.644	162.709	0,44

Woon-werkratio Haarlem en referentiegemeenten, 2019

(bron: CBS en LISA, bewerking door DIA)

	woon-werkratio
Amersfoort	0,57
Arnhem	0,64
Breda	0,62
Enschede	0,53
Haarlem	0,44
Leiden	0,56
's-Hertogenbosch	0,71

Groei werkgelegenheid

Behoud en stimulans van bestaande werkgelegenheid

De gemeente Haarlem streeft naar een aantal banen tussen de 75.535 en 87.832 om de woon-werkratio in balans te houden. Om dit te bereiken moet huidige werkgelegenheid worden behouden, en gestimuleerd om te groeien. In 2020 zijn er per saldo 768 banen bijgekomen.

Gerichte Acquisitie

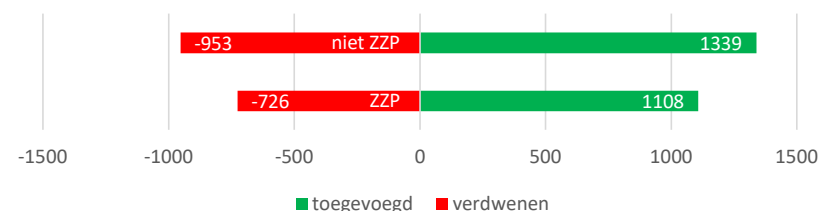
In de huidige turbulente tijden van de corona crisis, zijn bedrijven behoudender met uitbreidings- of verhuisbewegingen. Door aflopende huurcontracten of gebieden die worden getransformeerd worden bedrijven wel gedwongen te bewegen. Binnen de ontwikkelzones is er actief contact gezocht met bedrijven die op termijn dienen te verhuizen. De voorkeuren van nieuwe bedrijfshuisvesting worden geïnventariseerd en bekeken in hoeverre er passende ruimte binnen Haarlem geboden kan worden. Als onderdeel van de uitvoering van de Economische Agenda

Haarlem Samen Doen is in 2017 een acquisiteur/business developer aangesteld. Bij de behandeling van de Economische Visie Haarlem is de raad in kennis gesteld van de Evaluatie acquisitie 2017-2019. Onder voorbehoud van voldoende capaciteit en middelen willen we acquisitie graag voortzetten, gericht op het aantrekken van kennisintensieve en stuwende bedrijvigheid.

Stimuleren startups

De banengroei in 2020 komt voor de helft op conto van ZZP'ers. In Haarlem is 16% van de werkenden zzp'er ten opzichte van een landelijk gemiddelde van 12%. De verwachting is dat dit landelijke aandeel tot 2030 groeit tot ongeveer 20%; mogelijk komt Haarlem daar dus nog bovenuit. Hierbij is onduidelijk in hoeverre dit gepaard gaat met verborgen werkloosheid (zie kader).

Groei banen uitgesplitst naar groei bestaande bedrijven en komst nieuwe bedrijven (ZZP is bedrijf met 1 werknemer die tenminste 12 uur per week werkt, bron: LISA)

Ontwikkeling ZZP-ers (2010-2020)

(bron: LISA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Absoluut aantal	6.338	6.291	7.080	7.541	8.198	8.963	9.200	9.694	10.351	10.944	11.326
in % van totaal	9,7%	9,6%	10,9%	11,7%	12,7%	13,9%	14,0%	14,2%	14,8%	15,4%	15,8%

Verborgen werkloosheid

Verborgen werkloosheid is de beschrijving van het probleem dat zzp'ers in tijden van een economische crisis soms (bijna) als werkloos kunnen worden gezien, maar niet als zodanig geregistreerd staan. Dit terwijl een groot deel soms minder verdient dan het minimumloon. Er is geen sprake van een sociaal vangnet. Dat komt omdat zij geen premies betalen en daardoor ook geen recht hebben op een ww-uitkering in het geval van werkloosheid. Om ruis over het aantal bedrijven te voorkomen worden in de LISA-bestanden ZZP-ers die minder dan 12 uur werken niet meegerekend als 'bedrijf'.

Groei werkgelegenheid

Aantrekken werkgelegenheid

Zoals op de vorige sheet toegelicht zullen er waar mogelijk nieuwe bedrijven worden aangetrokken. Tussen 2010 en 2020 groeide het aantal banen met 9 procent. Per saldo was een groot deel van deze groei te vinden in de gezondheidszorg, wat al een grote sector was die nog eens 15% is toegenomen.

Procentueel was de grootste groei te vinden in de sectoren 'Informatie en communicatie' (+39%) en 'Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening' (+26%). Ook 'Logies-, maaltijd- en drankverstrekking' groeide met meer dan twintig procent. Er was een afname van 'Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht' (-47%), financiële instellingen (-24%) en openbaar bestuur (-10%).

Tussen 2019 en 2020 was er vooral een krimp in banen in de categorie 'vervoer en opslag' (-2%) en een groei in de bouwnijverheid (+3,3%) en 'verhuur van en handel in onroerend goed' (+4,1%).

Aantal banen per sector (2020)

(bron: LISA)

	2010	2019	2020
Gezondheids- en welzijnszorg	11099	12582	12707
Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	11672	11888	12044
Advisering, onderzoek, specialistische zakelijke dienstverlening	6639	8142	8340
Onderwijs	5211	6149	6191
Industrie	5249	4952	4998
Openbaar bestuur, overheid, verplichte sociale verzekeringen	5326	4787	4780
Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	3145	3775	3782
Verhuur roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	3237	3532	3607
Informatie en communicatie	2553	3540	3550
Bouwnijverheid	2805	2807	2899
Cultuur, sport en recreatie	2410	2788	2792
Vervoer en opslag	2227	2314	2278
Overige dienstverlening	1460	1496	1521
Financiële instellingen	1075	818	816
Verhuur van en handel in onroerend goed	606	580	604
Winning, distributie water; afval- en sanering	264	347	349
Productie, distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, e.d.	633	328	336
Landbouw, bosbouw en visserij	45	50	49
Winning van delfstoffen	6	1	1
TOTAAL	65.662	70.876	71.644

Groei werkgelegenheid

Versterken kansrijke sectoren

In het onderzoek dat Stec Groep als onderbouwing voor de economische visie van de gemeente Haarlem heeft uitgevoerd staan de belangrijkste keuzes beschreven die meespelen bij het behalen van de doelstelling van 0,4 banen per inwoner. Het gaat in om het prioriteren van gemeentelijke capaciteitrichting de kansrijke en stuwende sectoren (zie kader), omdat acquisitie het meeste invloed heeft op de vestigingsplaats van bedrijven uit deze sectoren. Daarin kan gekozen worden voor:

- Inzetten op de sectoren die qua opleidingsniveau goed aansluiten op de werkzame beroepsbevolking in Haarlem: advisering en zakelijke dienstverlening, ICT en overige kennisintensieve bedrijvigheid, zoals kennisintensieve afdelingen van bedrijven, zoals R&D-afdelingen en (hoofd)kantoorfuncties, of bedrijven die binnen hun sector bovengemiddeld kennisintensief zijn. Alternatief is het
- Inzetten op bedrijven die bijdragen aan de transitie naar de circulaire economie.

Stec Groep heeft op basis van de groeiverwachtingen van de verschillende bedrijfssectoren, de concurrentiepositie van Haarlem en de huidige omvang van de sectoren acht kansrijke sectoren aangewezen voor groei: procesindustrie, bouwnijverheid, handel en reparatie, detailhandel, horeca, onderwijs, zorg en cultuur, sport en recreatie. Dat zijn sectoren die een positieve marktontwikkeling laten zien, maar waar Haarlem tegelijkertijd in de basis ook een bovengemiddelde propositie voor neer kan leggen. Van deze kansrijke sectoren kennen de meeste een groei over de afgelopen 10 jaar. Alleen de procesindustrie is in omvang afgenomen (-18%). Met name in de horeca, het onderwijs en de zorg is er sprake van groei.

Banengroei per kansrijke sector (2020)

(bron: LISA)

	2010	2019	2020	Groei 2010-2020
Procesindustrie	2948	2390	2419	-17,9%
Bouwnijverheid	2805	2807	2899	3,4%
Handel & Reparatie	11672	11888	12044	3,2%
Detailhandel	7641	8164	8354	9,3%
Horeca	3145	3775	3782	20,3%
Onderwijs	5211	6149	6191	18,8%
Zorg	11099	12582	12707	14,5%
Cultuur	11672	11888	12044	3,2%
Sport & Recreatie	2410	2788	2792	15,9%

Kennisintensieve bedrijven zijn voor Haarlem het meest aantrekkelijk

In omvang zijn op dit moment met name de consument-verzorgende sectoren groot in Haarlem. Het gaat dan om banen in bijvoorbeeld de bouw, detailhandel, horeca, onderwijs, recreatie en zorg. Dat beeld past bij de omvang van Haarlem, maar ook bij de regionaal verzorgende functie van de stad voor het westelijk deel van de MRA (m.n. Zuid-Kennemerland en IJmond), als ook de toeristische aantrekkingskracht van de gemeente. Met name voor dienstverlenende, kennisintensieve en creatieve bedrijven heeft Haarlem positie. De volgende sectoren zijn het meest kansrijk voor Haarlem: (1) zorg, (2) onderwijs, en (3) cultuur, sport en recreatie, (4) advisering en zakelijke dienstverlening en (5) ICT, (6) kennisintensieve afdelingen van bedrijven (7) bedrijven die bijdragen aan de transitie naar de circulaire economie.

(bron: Stec Groep, Werken aan een toekomstbestendige economie; Onderzoek als 'bouwsteen' voor de Economische Visie Haarlem, 18 november 2019)

Groei werkgelegenheid

Groei werkgelegenheid in ontwikkelzones

In 2017 is gestart met de ontwikkelzones, 8 zones waarin ongeveer 7.500 nieuwe woningen worden gerealiseerd tot en met 2025. De woonvisie gaat uit van 15.000 woningen tot en met 2040. Deze zones dienen naast de woningbouw opgave ook een kwalitatieve impuls te geven aan de stad. Hierbij gaat het dus niet alleen om de groei van het aantal woningen, maar o.a. ook mobiliteit, maatschappelijke- en commerciële voorzieningen, duurzaamheid, energietransitie, klimaatadaptatie én werkgelegenheid.

In de figuur is de werkgelegenheid geïndiceerd op het aantal banen in 2017 – de start van de ontwikkelzones. De omvang van het aantal banen in 2017 is onderaan in de legenda te zien. De grafiek toont de groei of krimp van de werkgelegenheid vanaf 2017. Sinds de start van deze ontwikkelzones is er met name in Spaarnesprong en de Spoorzone Zuid-West sprake geweest van een toename van werkgelegenheid. Op de Europaweg heeft een lichte krimp van werkgelegenheid plaatsgevonden.

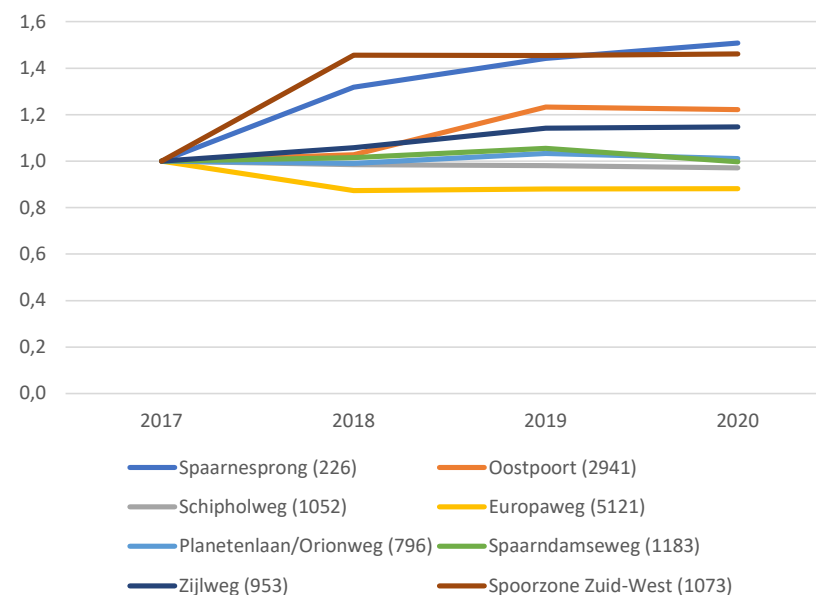
Vervangingsbanen na transformatie van werkfunctie

Als gevolg van de groei van de stad (woningbouwopgave) zullen banen verdwijnen, maar mogelijk levert het enigszins ook nieuwe bedrijvigheid op, oa op voorzieningenniveau. Om de woon-werkbalans in stand te houden, zullen er meer banen gecreëerd moeten worden die aansluiten op de beroepsbevolking. Kennisintensieve werklocaties rondom de drie ov-knooppunten (centrum, Oostpoort, Nieuw-Zuid) zijn belangrijk om veel werkgelegenheid te genereren.

In de ontwikkeling van deze ov-knooppunten zetten we in op een aantrekkelijke mix van wonen, werken, leven. Met daarbij een hoog aandeel kennisintensieve werkgelegenheid. Tegelijkertijd is het belangrijk om het voorzieningenniveau (dagelijks en niet-dagelijks aanbod) in de woonwijken op orde te hebben. Dit brengt eveneens een ruimteclaim met zich mee.

Banengroei in ontwikkelzones (2017 - 2020)

(bron: LISA, bewerking door DIA: cijfers geïndiceerd vanaf 2017)

Pendel

Beperken pendel

In de afgelopen jaren is de woon-werkbalans in de MRA steeds schever geworden, wordt geconstateerd in de Economische verkenningen van de MRA in 2020. Het verschil tussen het aantal werkzame personen per MRA-regio en het potentiële arbeidsaanbod (beroepsbevolking) per regio neemt in de loop der jaren toe. De grootste toename vindt plaats in regio Amsterdam, de laagste toename is in Zuid-Kennemerland. In verhouding tot de omvang van de werkzame beroepsbevolking is er in Zuid-Kennemerland (en Haarlem) een klein aantal arbeidsplaatsen. Relatief veel Haarlemmers werken daarom elders in de MRA of daarbuiten.

Uit CBS-cijfers blijkt dat 52.500 Haarlemmers hun werk buiten Haarlem hebben. Deze groep neemt toe, maar ook de groep Haarlemmers die in Haarlem blijft werken stijgt de afgelopen jaren. Dit heeft te maken met de inwonersgroei van de stad. Per saldo werkt één op de drie Haarlemmers in Haarlem. De jaarlijkse Haarlemse inwonerspeiling bevestigt dit beeld. Verder is er ook sprake van een inkomende pendel van bijna 43.000 werknemers.

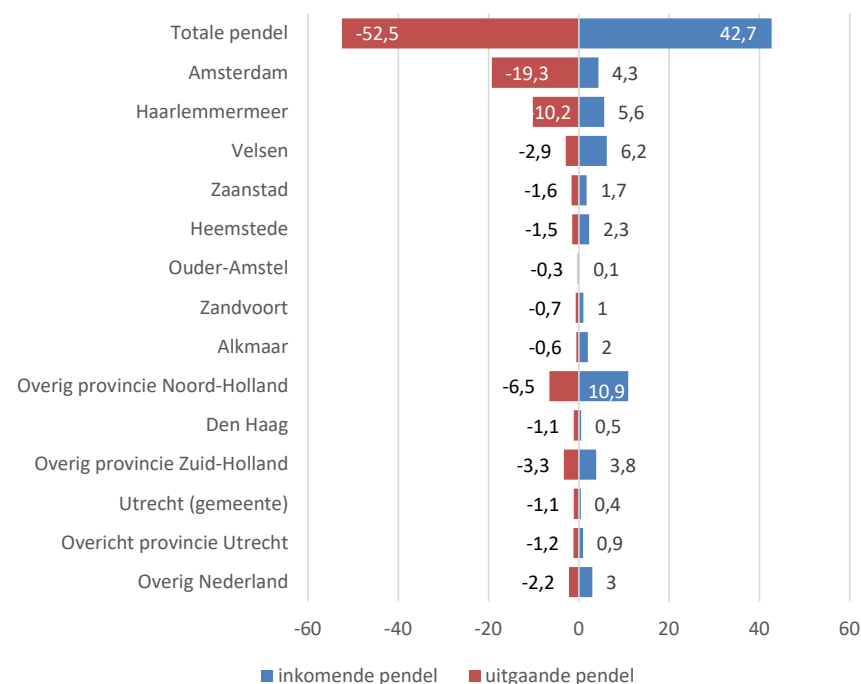
Pendel (2014-2019)

(bron: CBS, meetmoment december, bewerking DIA)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Werkend in Haarlem (x 1.000)	22,4	22,8	24	23,6	25,6	25,3
Uitgaande pendel (x 1.000)	49,7	50,4	50,2	51,8	51,1	52,5
% werkend in Haarlem	31%	31%	32%	31%	33%	33%

Inkomende en uitgaande pendel gemeente Haarlem, 2019 (banen van werknemers x 1.000)

(bron: CBS, bewerking DIA)

Ondernemerschap

We willen een inspirerende ondernemersstad zijn met een hoge kwaliteit van leven. (...) We bouwen door aan Haarlem als aantrekkelijke stad voor bewoners, bedrijven en bezoekers. We zorgen voor goede randvoorwaarden zoals bereikbaarheid en digitale infrastructuur (glasvezel, 5G), adequaat accountmanagement, gerichte acquisitie en optimale dienstverlening vanuit de gemeente.

Economische Visie, pagina 42

Ondernemings- en vestigingsklimaat

Goed ondernemers- en vestigingsklimaat

Ondernemers in Haarlem geven gemiddeld in de VNG Ondernemerspeiling uit 2020 een 6,4 voor het ondernemingsklimaat, in deze vragenlijst omschreven als 'de lokale omstandigheden die van invloed zijn op het gevoel dat u als ondernemer heeft ten aanzien van uw gemeente'. Hiermee wijkt Haarlem niet af van het Nederlands gemiddelde. Wel zijn er verschillen tussen bedrijven zichtbaar: Ondernemers die op een bedrijventerrein of kantorenlocatie werken, waarderen het ondernemingsklimaat significant hoger dan ondernemers die aan huis gevestigd zijn.

Ondernemers konden drie aspecten aangeven die het zwaarst meewegen in hun waardering voor het ondernemingsklimaat. Bereikbaarheid inclusief parkeren wordt het vaakst genoemd (43%). Een op de drie ondernemers (35%) vindt leefbaarheid en veiligheid belangrijk bij de waardering voor het ondernemingsklimaat en 30 procent noemt samenwerking en inzet voor ondernemers. De helft van de ondernemers in Haarlem (51%) vindt dat de gemeente zich (vrij) goed inspant voor de verbetering van het ondernemingsklimaat.

Het vestigingsklimaat gaat over hoe aantrekkelijk een gemeente is om er een bedrijfsvestiging te openen. Denk daarbij aan de infrastructuur, de beschikbaarheid van personeel, de aanwezigheid van andere bedrijven en de vestigingsmogelijkheden. Dit krijgt een 6,5 van de Haarlemse ondernemers. Gemiddeld in Nederland geven ondernemers hiervoor een 6,4.

In 2020 werd voor het eerst meegedaan aan de VNG Ondernemerspeiling. In komende jaren zal ook een trendbeeld zichtbaar worden.

Rapportcijfers (bron: VNG Ondernemerspeiling 2020)

	Haarlem	Nederland	Range NL
Ondernemersklimaat	6,4	6,4	5,6 – 6,9
Vestigingsklimaat	6,5	6,4	5,3 – 7,2

Ruimte voor experiment

Om ruimte te geven aan ondernemerschap werken we, daar waar het kan, mee aan ruimte om te experimenteren en place making.

In het C-district, waaronder het MAAK-terrein in Waarderpolder Haarlem Business Park, is volop ruimte voor experiment. Het MAAK-terrein functioneert als innovatieve proeftuin voor circulaire maakbedrijven. De bedrijven die hier zijn gevestigd, richten zich op het ontwikkelen of maken van producten met hergebruik van materialen en grondstoffen.

In het plangebied Oostpoort is ruimte voor place making. Met een partij zijn hier concrete plannen om te experimenteren met circulair ondernemerschap in combinatie met sociale cohesie en duurzaamheid. Er ligt een exploitatieplan. Corona en stringente bouwregelgeving hebben gemaakt dat deze place making nog niet van de grond is gekomen.

Hoogwaardige stedelijke (bedrijfs)omgeving

Hoogwaardige stedelijke bedrijfsomgeving

In de economische visie wordt ook aandacht besteed aan de randvoorwaarden voor een goed ondernemers- en vestigingsklimaat:

- Het woon- en leefklimaat krijgt een 7,3 van de ondernemers in Haarlem. Het hoogwaardige voorzieningenniveau in combinatie met de historische binnenstad en de ligging in het groen, tussen Amsterdam en de kust, maakt Haarlem een aantrekkelijke stad.
- Ondernemers maken zich bovengemiddeld zorgen over de bereikbaarheid van Haarlem, met name als de stad gaat groeien. Voor hen is het belangrijk dat hun bedrijf goed bereikbaar is voor leveranciers, klanten en personeel. De bereikbaarheid per auto (incl. parkeermogelijkheden) en de bereikbaarheid voor bevoorrading zijn lager dan de landelijke gemiddelden. De bereikbaarheid per ov scoort in Haarlem juist beter dan in Nederland gemiddeld.
- De staat van de openbare ruimte (bijv. onderhoud van wegen, fietspaden, stoepen en het openbare groen) en de veiligheid van de bedrijfsomgeving krijgen van de ondernemers in Haarlem beide een 7,2. Uit een verdiepende vraag blijkt dat elf procent van de ondernemers in Haarlem veel last heeft van criminaliteit en overlast in de bedrijfsomgeving. In Nederland gemiddeld is dit zeven procent.
- Om voor een jonge beroepsbevolking aantrekkelijk te blijven zijn voorzieningen gericht op kinderen en jongeren van groot belang. De waardering voor deze voorzieningen worden bevraagd in de inwonerspeiling. Hieruit blijkt dat 62% te spreken is over de speelmogelijkheden voor kinderen, 55% tevreden is over de voorzieningen voor kinderen, en 25% positief oordeelt over de voorzieningen voor jongeren.

Rapportcijfers (bron: VNG Ondernemerspeiling 2020)

	Haarlem	Nederland	Range NL
Woon- en leefklimaat	7,3	7,2	6,5 – 7,8
Bereikbaar van de gemeente, per auto	7,0	7,8	5,1 – 8,5
Bereikbaarheid van de bedrijfslocatie, per ov	6,9	6,1	4,6 – 7,5
Bereikbaarheid van de bedrijfslocatie, voor bevoorrading en transport	6,9	7,3	6,5 – 7,9
Parkeermogelijkheden in de directe bedrijfsomgeving	6,3	7,0	5,9 – 7,8
Staat van de openbare ruimte	7,2	7,1	6,4 – 7,7
Veiligheid van de bedrijfsomgeving	7,2	7,2	5,9 – 7,6

Digitale infrastructuur

In de gemeente Haarlem wordt momenteel een glasvezelnetwerk aangelegd. Verwacht wordt dat rond 2024 vrijwel heel Haarlem een glasvezelaansluiting heeft. De gemeente faciliteert de aanbieders bij de aanleg, onder meer door afspraken te maken over de vergunning verlening. Daarnaast is er sprake van controle op de goede aanleg en ziet de gemeente er op toe dat ze volgens afspraak de hele stad voorzien. Hiermee worden onder meer een groot aantal ZZP-ers voorzien van een goede digitale infrastructuur. Bedrijventerreinen vallen buiten dit project, omdat ondernemers daar vaak specifieke wensen hebben en daarom maatwerk wordt toegepast. In het belangrijkste bedrijventerrein (Waarderpolder Haarlem Business Park) ligt al geruime tijd - als een van de eerste bedrijventerreinen in Nederland - een uitgebreid glasvezelnetwerk.

Optimale ondernemersdienstverlening

Adequate collectieve dienstverlening

Ondernemers verwachten dat de gemeentelijke dienstverlening op orde is. Dat betekent dat de processen en de informatievoorziening op maat moeten zijn en dat de gemeente meedenkt en flexibel omgaat met regels en procedures. De algehele dienstverlening scoort een 6,6, dat is vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde (6,5).

De ondernemers die gebruik hebben gemaakt van de digitale faciliteiten van de gemeente zijn daar over het algemeen tevreden over. Met een 6,7 gemiddeld scoort Haarlem hoger dan het Nederlandse gemiddelde (6,3). De helft van de ondernemers kan de gewenste zaken digitaal afhandelen en vindt de afhandeling voldoende snel. De meerderheid kan informatie op de website makkelijk vinden en ervaart dat deze actueel en correct is.

Adequate individuele dienstverlening

In de economische visie staat benoemd: we werken professioneel, zijn proactief en denken mee. De professionaliteit van de gemeentelijke organisatie krijgt een 6,6. Dit is hoger dan de 6,3 die Nederlandse ondernemers gemiddeld geven. Over het aanvragen van producten of diensten zijn de ondernemers iets vaker positief dan negatief, vooral over het gemak van de aanvraagprocedure. Men is minder te spreken over het gemak waarmee men de juiste persoon te pakken kan krijgen voor een specifieke vraag of probleem en ervaart eerder dat dit lastig is dan makkelijk.

De persoonlijke dienstverlening wordt goed gewaardeerd. Men is vaker tevreden dan ontevreden over de aspecten van persoonlijke dienstverlening. Vooral het inlevingsvermogen en de getoonde verantwoordelijkheid om het probleem op te lossen worden gewaardeerd, blijkt uit onderliggende vragen in de ondernemerspeiling.

Rapportcijfers (bron: VNG Ondernemerspeiling 2020)

	Haarlem	Nederland	Range NL
Algehele dienstverlening van de gemeente	6,6	6,5	5,7 – 7,1
Dienstverlening via digitale faciliteiten	6,7	6,3	5,5 – 7,5
Professionaliteit van de gemeentelijke organisatie en haar medewerkers	6,6	6,3	5,6 – 7,1

Gemeente als onderdeel van het ecosysteem van ondernemers: accountmanagement

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doen 2018-2022' staat als actiepunten benoemd: We creëren een aanspreekpunt (loket) bij de gemeente voor het midden- en kleinbedrijf. Tijdens de corona-pandemie in 2020 kwam de gemeente in contact met een voor haar nieuwe groep ondernemers, voornamelijk zzp'ers en mkb'ers. Ondernemers die veelal niet zijn aangesloten bij een van de bestaande ondernemersnetwerken. We onderzoeken hoe we eerder, beter en vaker in contact kunnen staan met onze ondernemers, waardoor we tijdig kunnen inspelen op wensen. We willen meer onderdeel worden van het ecosysteem van ondernemers. Hiervoor sluiten we aan bij de ambities van de Dienstverleningsvisie die vanuit Nieuwe Democratie is opgezet. Door de Digital Society School is een Plan van Aanpak opgesteld waarin zowel aandacht voor verbetering van de digitale dienstverlening als professionalisering van fysieke contacten met alle ondernemers. Investeren in accountmanagement is hierin belangrijk.

Toerisme en Evenementen

In de economische visie is ook aandacht voor de aanverwante beleidsvelden Toerisme en Evenementen, onder meer met het opstellen van een Toeristische Koers en het coördineren van de evenementenkalender. Beide beleidsvelden hebben uiteraard bovengemiddeld te maken gehad met de gevolgen coronapandemie.

Opstellen en vaststellen Toeristische Koers en actieprogramma

De inhoud van de Toeristische Koers bepaalt in 2021 de richting voor en uitwerking van de overige toeristische en recreatieve onderwerpen. Het toeristisch beleid is toekomstbestendig en heeft oog voor zowel de bijdrage die toerisme kan hebben voor de vitaliteit van de stad als de impact die het kan hebben op de leefbaarheid. In de Toeristische Koers is een analyse gemaakt van de huidige beschikbare data op het gebied van toerisme. Visitordata, het onderzoek Toeristisch Bezoek aan Steden en de Telcamera's in de binnenstad geven jaarlijks inzicht in de ontwikkeling van de toeristische cijfers. Vaststelling van de Toeristische Koers door de gemeenteraad is voorzien in het najaar 2021.

Coördineren evenementenkalender 2021 en borgen continuïteit evenementen

2020 heeft voor de evenementensector vrijwel geheel in het teken gestaan van de coronapandemie. Vanaf maart 2020 hebben nagenoeg geen evenementen plaatsgevonden. De door de overheid opgelegde noodmaatregelen hebben ook zeer grote gevolgen gehad voor de organisatoren van evenementen. Hierdoor hebben evenementenorganisatoren veel verlies geleden. Dit heeft ook zijn nadelige economische uitwerking gehad op andere sectoren, zoals de horeca, culturele instellingen en de retail. In de persconferentie van 24 juni 2020 werd aangekondigd dat de regels per 1 juli werden versoepeld, ook voor evenementen. Ondanks de grote uitdaging voor zowel de organisaties als de interne/externe diensten om in korte tijd een aantal evenementen corona-proof voor te bereiden, is dit toch gelukt. Haarlem Jazz & More, Haarlem Culinaire, ShoppingWeekend Haarlem, Open Monumentendagen, Halve van Haarlem Walk, Superhero Kidsrun en het Spaarnestad Concert i.c.m. 500 jaar Bavo Toren, hebben onder zeer scherpe voorwaarden plaatsgevonden. Voor de evenementenorganisatoren was het organiseren van een corona proof- en kleinschaliger evenement niet (voldoende) rendabel, maar het was voor hen vooral belangrijk het evenement zichtbaar, levend en relevant te houden voor bezoekers, vrijwilligers, sponsors, subsidiënten en andere samenwerkingspartners. Voor de interne en externe diensten is de organisatie van corona-proof evenementen in 2020 van grote waarde geweest omdat hiermee een basis is gelegd aan ervaring(en), waar we dit seizoen op verder kunnen bouwen. In de eerste helft van 2021 werd ingezet op het mogelijk maken van evenementen. Door de versnelde versoepelingen die het kabinet 18 juni 2021 bekend maakte mochten evenementen vanaf 30 juni, onder voorwaarden, met 100% van de bezoekerscapaciteit georganiseerd worden. Door middel van het gebruik van toegangstesten of een herstel/vaccinatiebewijs mocht hierbij in geval van een afgesloten evenemententerrein zelfs de 1,5 meter afstand worden losgelaten tijdens het evenement. Deze nieuwe situatie betekende voor een heel aantal evenementen dat er weer gewerkt kon worden naar een volwaardige editie. Op 9 juli werden de maatregelen weer verder aangescherpt vanwege het snel oplopend aantal besmettingen. Voor organisatoren werd de (financiële) situatie voor de evenementen in Haarlem nog nijpender, aangezien de organisatie in volle gang was en er dus al veel extra kosten gemaakt waren. Door deze onverwachte wending werd het voor organisatoren van evenementen de vraag of het evenement überhaupt door zou mogen gaan. Met de nieuwe maatregelen bleek dat voor velen niet het geval en volgden annuleringen. Dit resulteerde voor het tweede jaar op rij tot een afgeschaalde evenementenkalender - een harde klap voor de evenementenorganisatoren, de partners in de stad en voor de bewoners van Haarlem. Op dit moment wordt in kaart gebracht welke kosten organisaties al hebben gemaakt en of er ondersteuning/tegemoetkoming mogelijk is vanuit het evenementenbudget, herstellfonds en/of noodfonds. Doel is dat evenementenorganisatoren het hoofd boven water kunnen houden, zo kunnen ze de stad in 2022 weer verrijken met mooie evenementen en behouden we een aanbod van evenementen voor iedereen.

Ruimte

Hoewel Haarlem van oudsher een woon-werkstad is, daalt het aantal banen ten opzichte van inwoners al jaren. Het doorbreken van deze trend vraagt om meer ruimte voor werken, zodat het aantal banen in verhouding kan meegroeien met het aantal nieuwe inwoners. Bestaande en potentieel nieuwe bedrijven geven aan dat er in Haarlem te weinig ruimte is om te groeien of zich te vestigen. (...) In acht verschillende gebieden in Haarlem (ontwikkelzones) - waar nu circa 12.500 banen zijn - is het voornemen om 10.000 woningen te bouwen. Zonder beschikbare ruimte is het niet mogelijk om bedrijven te huisvesten, waardoor de hoeveelheid banen die de stad biedt aan inwoners (woon-werkbalans) verder afneemt.

Economische Visie, pagina 13

Evenwichtige winkelmarkt

Behoud en intensivering bestaande winkelgebied

Er zijn ten tijden van het laatste leegstandsrapport van Locatus 134 leegstaande winkelpanden in Haarlem. Dat betekent dat 5,8% van het bestand leeg staat. Hiermee scoort Haarlem relatief gemiddeld ten opzichte van andere steden in de provincie Noord-Holland.

De 134 panden zijn samen goed voor 18.534 vierkante meter vloeroppervlakte. Daarmee staat 5,2% van het totale winkelvloeroppervlak leeg. Hiermee is er in de gemeente Haarlem relatief weinig leegstand ten opzichte van gemeenten als Amsterdam (6,2%), Alkmaar (7,2%) of Zaanstad (8,2%).

Definitie van leegstand

Leegstandscijfers worden veelal gebruikt om een indruk te krijgen van een winkelgebied of om een keuze te maken voor een nieuwe locatie. Het is daarom essentieel dat helder is welke definitie voor leegstand gebruikt wordt. Er is immers een bepaalde leegstand nodig voor placemaking en pop-up initiatieven. Fictieleegstand (ook wel aanvangsleegstand) is leegstand die nodig is voor het goed functioneren van de markt o.a. voor verhuisbewegingen. Vaak gaat het om leegstand van minder dan een jaar. Langdurige leegstand gaat om panden die tussen de één en drie jaar leeg staan. Staan panden langer dan drie jaar leeg, dan is er sprake van structurele leegstand. (bron: Locatus Leegstandsrapport 2021)

Leegstand winkelpanden stedelijke gemeenten Noord-Holland

(bron: Locatus Leegstandsrapport 2021)

Verkooppunten				
	totaal	leegstaand	% leegstand	Per 1.000 inwoners
Alkmaar	1.706	117	6,9	1,1
Amsterdam	14.363	723	5,0	0,8
<u>Haarlem</u>	<u>2.307</u>	<u>134</u>	<u>5,8</u>	<u>0,8</u>
Haarlemmermeer	1.777	100	5,6	0,6
Zaanstad	1.681	116	6,9	0,7

Leegstand in winkelvloeroppervlak stedelijke gemeenten Noord-Holland

(bron: Locatus Leegstandsrapport 2021)

Winkelvloeroppervlak in m2				
	totaal	leegstaand	% leegstand	Leegstand per 1.000 inwoners
Alkmaar	363.399	26.105	7,2	24
Amsterdam	1.983.695	123.187	6,2	14
<u>Haarlem</u>	<u>355.282</u>	<u>18.534</u>	<u>5,2</u>	<u>11</u>
Haarlemmermeer	436.921	22.775	5,2	15
Zaanstad	448.878	37.014	8,2	24

Evenwichtige winkelmarkt

Voldoende winkelvloeroppervlak

Het aanbod aan winkelvloeroppervlak van de gemeente Haarlem is met 355.282 vierkante meter relatief klein ten opzichte van andere steden in Noord-Holland. Per 1.000 inwoners komt Haarlem uit op 218 vierkante meter, waar Haarlemmermeer, Zaanstad en Alkmaar tussen de 280 en 332 vierkante meter per 1.000 inwoners zitten. De winkelstad Haarlem komt in winkelvloeroppervlakte dus beneden gemiddelde naar voren. Dit komt door de kleinschalige structuur, mede ingegeven door de historische binnenstad, en het beleid dat grootschalige winkels (PDV) zeer beperkt worden toegestaan.

Ruimte voor experiment: place making

Om ruimte te geven aan ondernemerschap werken we, daar waar het kan, mee aan ruimte om te experimenteren en place making. Op het MAAK-terrein in Waarderpolder Haarlem Business Park is volop ruimte voor experiment. Het MAAK-terrein functioneert als innovatieve proeftuin voor circulaire maakbedrijven. De bedrijven die hier zijn gevestigd, richten zich op het ontwikkelen of maken van producten met hergebruik van materialen en grondstoffen.

In het plangebied Oostpoort is ruimte voor place making. Met een partij zijn hier concrete plannen om te experimenteren met circulair ondernemerschap in combinatie met sociale cohesie en duurzaamheid. Er ligt een exploitatieplan. Corona en stringente bouwregelgeving hebben gemaakt dat deze place making nog niet van de grond is gekomen.

Vierkante meter winkelvloeroppervlak per inwoner stedelijke gemeenten Noord-Holland (bron: Locatus)

	Winkelvloeroppervlak in m2 per 1.000 inwoners
Alkmaar	332
Amsterdam	227
<u>Haarlem</u>	<u>218</u>
Haarlemmermeer	280
Zaanstad	286

Evenwichtige winkelmarkt

Werkgelegenheid in detailhandel en horeca

Een andere indicator van een gezonde winkelmarkt is het aantal banen in detailhandel en horeca. Dit is de afgelopen tien jaar met 12% toegenomen (zie tabel). In absolute zin komt een groot deel van deze groei van de werkgelegenheid bij supermarkten en warenhuizen (zoals Hema, Casa, Kwantum, Action). De grootste groei zit echter in de detailhandel die niet via een winkel of markt werkt, maar bijvoorbeeld via postorder. Internet en digitale zichtbaarheid van fysieke winkels worden steeds belangrijker voor de detailhandel.

Actieplan Detailhandel en Horeca 2020 t/m 2022

Samen met detailhandel- en horecaondernemer, vastgoedeigenaren en overige stakeholders is het Actieplan Detailhandel en Horeca 2020 t/m 2022 opgesteld. Met dit actieplan wordt enerzijds ingespeeld op het beperken van de gevolgen van COVID-19. Anderzijds draagt de actiegerichte aanpak bij aan aantrekkelijke en toekomstbestendige winkelgebieden op de langere termijn. In het actieplan zijn zichtbare korte termijn acties opgenomen die belangrijk zijn voor Haarlem zoals:

- het promoten van Haarlemse winkels.nl
- het vergroten van de digitale zichtbaarheid van fysieke winkels
- het inzetten van horecapersoneel in de zorg.

Ook zijn er meer omvattende acties met een langere looptijd die ervoor zorgen dat de winkelgebieden ook na COVID-19 aantrekkelijk zijn. Een voorbeeld hiervan is het verkennen van de mogelijkheden voor transformatie binnenstad.

Banen in detailhandel en horeca

(bron: LISA)

	2010	2019	2020	2010-2020
Supermarkten, warenhuizen en dergelijke winkels	2.518	2.989	2.997	19%
Gespecialiseerde winkels in voedings- en genotmiddelen	472	495	492	4%
Benzinestations	55	39	39	-29%
Winkels in consumentenelektronica	192	112	112	-42%
Winkels in overige huishoudelijke artikelen	1.003	982	978	-2%
Winkels in lectuur, sport-, kampeer- en recreatieartikelen	438	432	426	-3%
Winkels in overige artikelen	2.369	2.160	2.152	-9%
Markthandel	123	92	93	-24%
Detailhandel niet via winkel of markt	471	863	1.065	126%
Hotels e.d.	268	309	303	13%
Verhuur vakantiehuisjes, kampeerterr., logiesverstr.	22	31	31	41%
Restaurants, cafetaria's e.d.	1.927	2.259	2.238	16%
Kantines en catering	349	525	550	58%
Cafés	579	649	658	14%
TOTAAL	10.786	11.937	12.134	12%

Evenwichtige winkelmarkt

Aantrekkelijke binnenstad

Uit de Haarlemse inwonerspeiling blijkt dat het winkelaanbod in de hele gemeente een 7,6 scoort. Het aanbod van horecagelegenheden scoort een 8,0. Voor verdieping op deze cijfers kan gebruik worden gemaakt van het Randstedelijk koopstromenonderzoek (zie kader).

Randstedelijk Koopstromenonderzoek

Dit onderzoek dateert van 2018, en geeft vooral veel informatie over de Haarlemse binnenstad. In het Koopstromenonderzoek worden niet alleen Haarlemmers maar ook bezoekers van buiten de gemeente bevraagd.

Hieruit blijkt dat het winkelaanbod, de horeca, de sfeer en uitstraling en de veiligheid allen sterk worden beoordeeld. Ook op het gebied van evenementen scoort de Haarlemse binnenstad boven de benchmark. Aandachtsgebieden – waar de binnenstad juist onder de benchmark zit – zijn sterk gerelateerd aan mobiliteit: de bereikbaarheid met de auto, de parkeermogelijkheden en de stallingsmogelijkheden voor fietsen.

In 2021 wordt er een nieuw Randstedelijk koopstromenonderzoek uitgevoerd. De resultaten ervan worden medio februari 2022 verwacht.

Monitor Detailhandel Noord-Holland 2020-2021

Uit de provinciale monitor Detailhandel Noord-Holland 2020-2021 blijkt dat de Noord-Hollandse winkelgebieden door structurele veranderingen en de gevolgen van COVID-19 onder druk staan. Dit terwijl de centra een cruciale rol spelen in het vitaal houden van het voorzieningenniveau en waaraan de kernen hun identiteit ontleenen. Naast culturele voorzieningen, persoonlijke dienstverlening en horeca zijn goede winkelvoorzieningen daarin belangrijk. Tot ieders verrassing is in 2020 de winkelleegstand min of meer gelijk gebleven en werkgelegenheid zelf (door online-verkoop) licht toegenomen. De overheidsmaatregelen zijn effectief gebleken, maar de grote veranderingen komen nog op ons af. De toekomstbestendigheid van de winkelgebieden is gemiddeld gezien ongunstiger geworden en er komt ook een forse transformatieopgave aan. Gelukkig staan daar ook positieve ontwikkelingen tegenover. Er zijn ook winkelgebieden met veel dagelijks aanbod, die er juist door COVID-19 er beter voor staan zoals de Amsterdamstraat en het Marsmanplein.

Convenant Binnenstad 2018-2022

In het Convenant Binnenstad 2018-2022 zijn de ambitie, doelen en concrete (werk) afspraken geformuleerd om de concurrentiepositie van de binnenstad van Haarlem te behouden en te versterken. De focus ligt op innovatie, duurzaamheid en bereikbaarheid.

Evenwichtige bedrijventerreinenmarkt

Beschikbaar bedrijventerrein

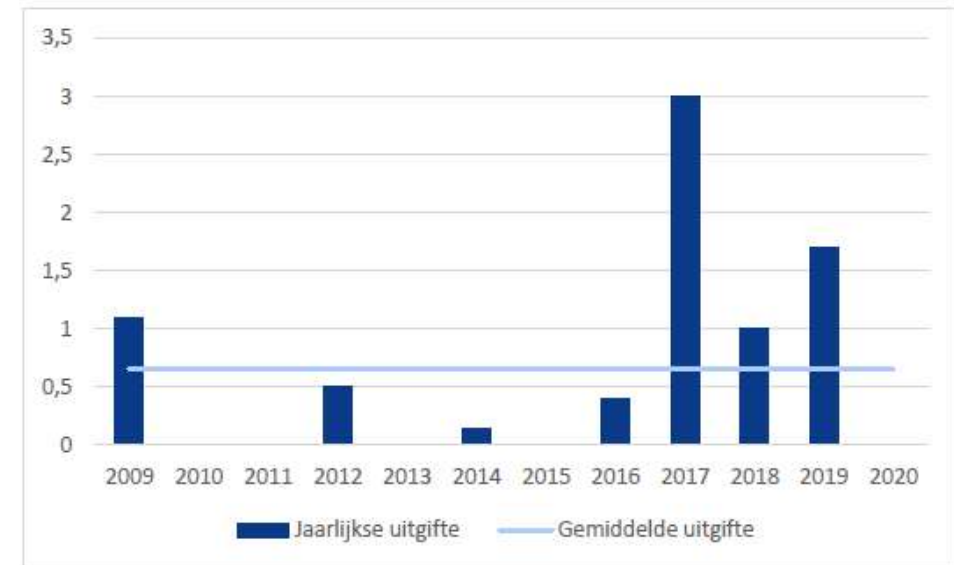
Zuid-Kennemerland heeft relatief weinig areaal aan bedrijventerrein ten opzichte van andere regio's van de metropoolregio Amsterdam, maar toch vindt zeventien procent van de werkgelegenheid binnen de regio vindt plaats op deze bedrijventerreinen.

In de afgelopen jaren is er 7 hectare uitgegeven in Zuid-Kennemerland, waarvan de bulk tussen 2017 en 2019 (ca. 5,5) in Haarlem. In 2020 is er geen bedrijventerreinen uitgegeven. Ten opzichte van andere regio's ligt het aantal hectare laag.

De leegstaande oppervlakte bedrijventerrein is ca. 2%, blijkt uit het dashboard Bedrijventerreinen. De voorraad direct uitgaafbare bedrijfskavels in de agglomeratie Haarlem stagneert. Er is nu nog 8 hectare direct uitgeefbaar. Dat is geen gevolg van een afnemende vraag, maar van een kritischer uitgiftebeleid. De resterende 7 hectare hard planaanbod moet zo optimaal mogelijk worden benut. Ook zal een deel van de voorraad ingezet worden voor woningbouw (Oostpoort).

Uitgifte bedrijventerrein Zuid-Kennemerland (2009-2020)

(bron: Uitgifte bedrijventerreinen 2021, bewerking door BCI & Tympaan)

Evenwichtige bedrijventerreinenmarkt

Behoud en intensivering Waarderpolder

Op het gebied van bedrijventerreinen kent de regio Haarlem het meest intensieve ruimtegebruik van de MRA. Haarlem biedt 81 banen per hectare ten opzichte van het gemiddelde van 42 banen per hectare in de MRA. Dit past bij het beeld dat de bestaande werkgebieden in Haarlem zoveel mogelijk worden benut, door te verdichten en te verhogen. Dit geldt vooral voor het belangrijkste bedrijventerrein, de Waarderpolder.

De Waarderpolder is goed voor ca. een vijfde van de Haarlemse banen. Dit percentage neemt het afgelopen decennium wel langzaam af, omdat het aantal banen in Haarlem licht groeit, en het aantal banen op de Waarderpolder over de langere termijn licht afneemt.

Knelpunten in bestemmingsplan wegnemen

In het jaarplan 2021 wordt als speerpunt aangegeven: inventariseren knelpunten in bestemmingsplan Waarderpolder ten aanzien van nieuwe ruimtelijke initiatieven en opleveren voorstel hoe hiermee om te gaan. Met als doel een optimaal ruimtegebruik, meer arbeidsplaatsen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor kennisintensieve bedrijven.

In de eerste helft van 2021 is een 'Procesgang naar een toekomstbestendige Waarderpolder' opgesteld. Daarin staan de knelpunten beschreven en hoe deze op te lossen. Een werkgroep van OMB en team Economie bereidt besluitvorming voor die in december aan de gemeenteraad voorgelegd zal worden.

Ontwikkeling aantal banen in Waarderpolder

(bron: LISA)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Banen Waarderpolder	14.506	13.730	13.762	12.989	13.007	13.227	13.131	14.021	14.227	13.725	13.781
Banen Haarlem	65.662	65.498	64.860	64.458	64.516	64.685	65.904	68.314	69.953	70.876	71.644
% banen in Waarderpolder	22%	21%	21%	20%	20%	20%	20%	21%	20%	19%	19%

Convenant Waarderpolder 2021-2025

De gemeente Haarlem en de Industriekring Haarlem (IKH) werken al meer dan vijftien jaar constructief samen in de ontwikkeling van Waarderpolder Haarlem Business Park. Voorbeelden van goede samenwerking in de afgelopen jaren zijn het opzetten van collectieve beveiliging, het realiseren van 9.500 m2 groen (Operatie Steenbreek) en het plaatsen van 16.000 zonnepanelen op daken (Zon op bedrijfsdaken). In december 2020 hebben het college en de IKH een nieuw convenant voor 2021-2025 vastgesteld: Op weg naar een duurzaam en toonaangevend bedrijventerrein: Waarderpolder Haarlem Business Park. Centraal staat economische groei en het behouden, stimuleren en aantrekken van werkgelegenheid aan de hand van drie hoofdthema's, namelijk intensiveren, verduurzamen en innoveren. De afspraken over mobiliteit en schoon-heel-veilig worden voortgezet. De uitvoering van het convenant is in handen van Stichting Parkmanagement.

Evenwichtige kantorenmarkt

Beschikbare kantorenlocaties

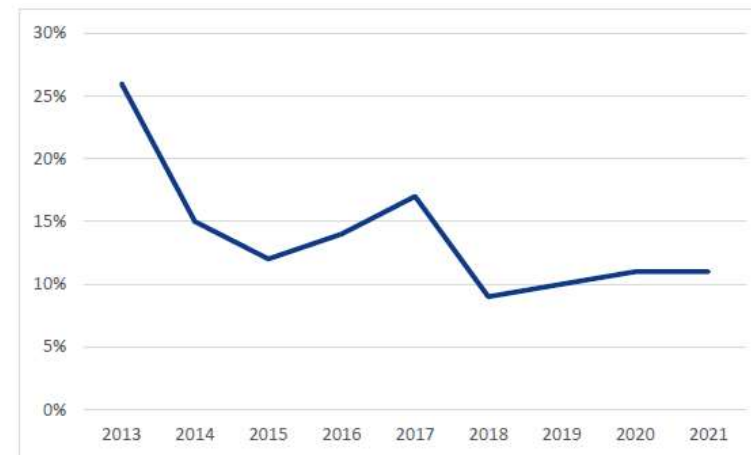
Het overschot aan kantoorruimte na de vorige economische crisis (2009-2014) is vanaf 2016 sterk teruggelopen. Transformatie van incurante kantoren naar woningen en horeca heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. De kantorenleegstand in Zuid-Kennemerland was tijdens de ontwikkeling van de economische visie (2019) onder de 10 procent: het laagst in de gehele MRA-regio. Mede door de coronapandemie lijkt de trend van teruglopende leegstand te stabiliseren. De 11% leegstand ligt nog steeds onder het gemiddelde van de MRA (13%).

Op basis van een prognose van vóór de pandemie werd een kantorenleegstand verwacht die ver onder de benodigde doorstroomleegstand van 8% ligt (frictieleegstand). Om de kantorenmarkt gezond te houden is in dit geval nieuwbouw van kantoren nodig. De uitbreiding in 2020 (1.130 m²) komt echter volledig voor rekening in de bestaande voorraad, er heeft geen nieuwbouw plaatsgevonden in Zuid-Kennemerland. Op basis van het hard planaanbod tot 2030 kan het aanbod in de regio Zuid-Kennemerland worden uitgebreid met 37.000 m². Een toename van 30% ten opzichte van de huidige voorraad (122.000).

Hierbij moet wel in acht worden genomen dat er ook aan de huidige voorraad onttrokken zal worden. In acht verschillende gebieden in Haarlem (de zogenaamde ontwikkelzones) waar nu circa 12.500 banen zijn, is het voornemen om 10.000 woningen te bouwen. Deels gaat de komst van deze woningen ten koste van ruimte om te werken. In 2019 hebben enkele Haarlemse bedrijven bij de gemeente aangegeven binnen een jaar te moeten verhuizen vanwege woningbouw ontwikkelingen, maar geen geschikte locatie te kunnen vinden. Zij vertegenwoordigen circa 550 banen met een ruimtevraag van zo'n 10.000 m².

Ontwikkeling kantorenleegstand Zuid-Kennemerland (1/1/21)

(bron: Kantorenmonitor 2021, bewerking door BCI & Tympaan)

Evenwichtige kantorenmarkt

Nieuwe multifunctionele woon-werkgebieden

Er zijn drie OV-knooppunten (NS-station Haarlem Spaarnwoude/Oostpoort, NS-station Haarlem Centrum en HOV Buitenrust Schalkwijk/Nieuw Zuid) waarbij vanuit de economische visie wordt ingezet op voldoende ruimte voor werken, met name gericht op kennisintensieve bedrijvigheid. Dit sluit aan bij de behoefte van bedrijven en talent.

In de afgelopen jaren is er vooral rond NS-station Haarlem Spaarnwoude, ook wel de Oostpoort, sprake van een groei in werkgelegenheid door een toename en uitbreiding van het aantal bedrijven (16%).

Rond de andere ontwikkelgebieden is deze groei (nog) niet zichtbaar. Bij Nieuw Zuid en station Haarlem Centrum zijn namelijk eerst grote fysieke ontwikkelingen voorzien, waardoor er momenteel nog geen ruimte is voor groei. Pas na fysiek ontwikkeling is dit vermoedelijk weer mogelijk.

Ontwikkeling werkgelegenheid in de 800-meter rond OV-knooppunten (2018-2020) (bron: LISA, bewerking DIA)

	2018	2019	2020	% groei 2018-2020
NS-station Haarlem Spaarnwoude/Oostpoort	4.790	5.544	5.540	16%
NS-station Haarlem Centrum	10.907	10.615	10.744	-1%
HOV Buitenrust Schalkwijk/Nieuw Zuid	4.550	4.574	4.604	1%

Stimuleren kennisclusters

Haarlem heeft de ambitie zich te ontwikkelen tot creatieve stad van toegepaste innovatie. Om innovatie aan te jagen benutten we onze creatieve en digitale sector als verbindende sectoren. We richten ons op trends en maatschappelijke opgaven op het gebied van circulair, duurzaamheid en gezondheid.

We stimuleren living labs en proeftuinen. In het Convenant Waarderpolder 2021-2025 is de ambitie bepaald om de Waarderpolder als proeftuin voor circulaire economie te ontwikkelen. Het MAAK-terrein en een aantal bestaande bedrijven, zoals Spaarnelanden en het Hoogheemraadschap van Rijnland, vormen belangrijke ankerpunten. Het in ontwikkeling zijnde mkb-innovatiecentrum en het toekomstige academisch onderwijs in de Koepel met een leergang circulair verbindt ondernemerschap met het onderwijs.

Ook bij het Spaarnegasthuis wordt gewerkt aan een living lab, Spaarne labs. Het ecosysteem rondom het ziekenhuis wordt hierin meegenomen om onze zorg te verbinden met nieuwe technologie (www.spaarnelabs.com).

Evenwichtige ruimtegebruik

Wonen en werken dicht bij elkaar, waar dat kan

Waar mogelijk brengt de gemeente Haarlem wonen en werken dicht bij elkaar. Dit versterkt Haarlem als aantrekkelijke stad voor bewoners, bedrijven en bezoekers. Hierbij gaat het om een evenwichtige groei met behoud van de stedelijke kwaliteit en de juiste balans tussen wonen, werken, voorzieningen, groen en mobiliteit. Daarnaast is er al sprake van gemengde werkmilieus. De kantorenmonitor onderscheid vier typen:

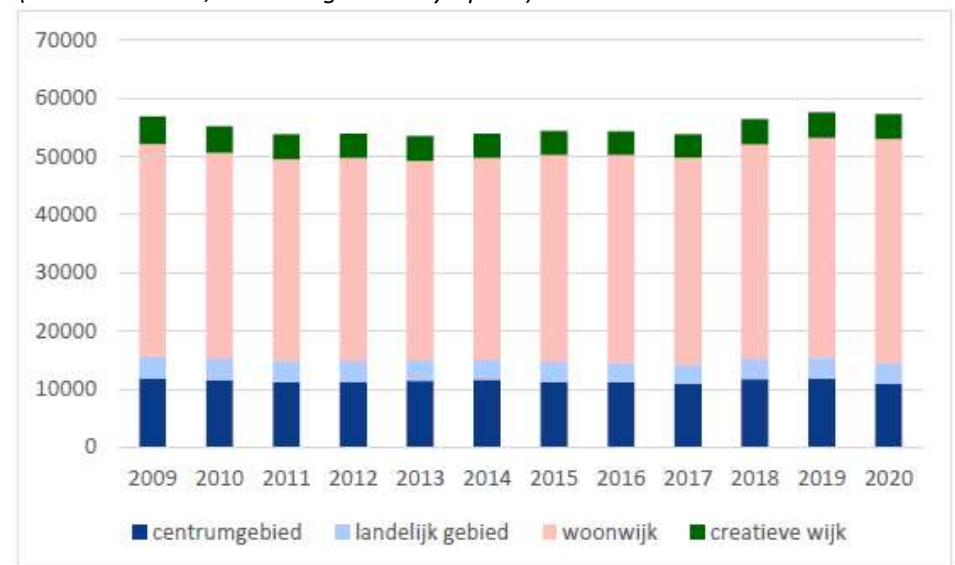
In grote mate gaat het in de regio Zuid-Kennemerland om werkgelegenheid in woonwijken. Hierbij rekent de kantorenmonitor alles binnen het bestaand stedelijk gebied maar buiten het centrumgebied. Hiertoe behoren woonwijken, maar ook voorzieningen en groen binnen de stad. Type bedrijvigheid wat hier te vinden is zijn onder meer ZZP-ers, bedrijven aan huis, onderwijsinstellingen, zorgfuncties, horeca en buurtwinkelcentra. Mede door het verzorgende karakter van Haarlem omvat dit type gemengd werkmilieu een groot percentage. In mindere mate zijn dit centrumvoorzieningen. Kenmerkend is daar de concentratie aan voorzieningen. Type bedrijvigheid: retail, horeca, (overige) dienstverlening.

De creatieve wijken gaat om woon-werkgebieden in (grote) steden die door menging met zelfstandige kantoorruimtes voorzien in een behoefte aan informeel stedelijk werkmilieu. Type bedrijvigheid alhier: onder meer creatieve industrie (moderne maakindustrie, mode, cultuur), kennis- /onderwijsinstellingen, retail, (creatieve) bedrijfsverzamelgebouwen. Dit is het terrein waarop de gemeente hoopt stappen te zetten.

Tot slot is er het landelijk gebied. Indicatief ligt de dichtheid van bebouwing hier lager dan 1.000 adressen per km². Type bedrijvigheid: onder meer land- en (glas)tuinbouw en leisure. Dit komt in de regio weinig voor, en in de gemeente Haarlem is dit aandeel nog kleiner.

Werkgelegenheid in gemengde werkmilieus in Zuid-Kennemerland (2009-2020)

(bron: LISA 2021, bewerking BCI en Tympaan)

Meer informele werklocaties

We omarmen nieuwe vormen van woon-werkmilieus die toekomstbestendig zijn en goed bij onze stad passen. Ook in de binnenstad wordt gekeken op welke locaties er ruimte is op de verdiepingen boven bestaande winkels voor lokale ondernemers: maakbedrijven die verkopen in de plint en op de verdieping produceren en naar nieuwe vormen van werken zoals co-working spaces gericht op ZZP'ers en lokale startups.

Talent

De aanwezigheid van talent speelt een steeds grotere rol bij de locatiekeuze van bedrijven. Om te kunnen blijven concurreren en groeien hebben bedrijven behoefte aan goed opgeleide werknemers op alle niveaus. (...) De krapte op de arbeidsmarkt neemt bovendien toe door de vergrijzing en mismatches, waarbij vraag en aanbod onvoldoende aansluiten.

We willen dat Haarlem een aantrekkelijke stad is voor talent. Om dit te realiseren streven we naar een evenwichtige woningvoorraad met voldoende betaalbare woningen voor de laag- en middeninkomens, en zorgen we voor een aantrekkelijk werk- en leefklimaat. We borgen dat een diversiteit aan talent in de stad kan en wil blijven wonen.

Economische Visie, pagina 23 en 28

Gezonde arbeidsmarkt

Vergroten arbeidsparticipatie

De stijging van de arbeidsparticipatie wordt al sinds de jaren zestig van de vorige eeuw grotendeels veroorzaakt door de toenemende arbeidsparticipatie van vrouwen. De laatste jaren is de toename van de bruto-arbeidsparticipatie vertraagd, door de kredietcrisis in de periode 2008-2014 en de steeds verder oplopende vergrijzing van de Nederlandse (beroeps)bevolking. Daardoor maakt de groep ouderen met een gemiddeld lagere arbeidsparticipatie een steeds groter deel uit van de potentiële beroepsbevolking. In Haarlem blijft de arbeidsparticipatie de laatste jaren nog licht stijgen, hoewel er in 2019 voor het eerst in tijden sprake is van een lichte afname in netto-arbeidsparticipatie. Cijfers over 2020 zijn bij het ontwikkelen van deze monitor nog niet bekend. De Economische Verkenningen 2020 van de MRA bieden diepere verkenningen van de arbeidsparticipatie:

- Hoewel de bruto-arbeidsparticipatie sinds 2003 voor zowel laag-, middelbaar- als hoogopgeleiden redelijk constant is gebleven, nam de totale arbeidsparticipatie toch toe. Dit kan worden verklaard doordat het aandeel hoogopgeleiden in het totaal steeds groter wordt ten koste van het aandeel laagopgeleiden. Hoogopgeleiden kennen gemiddeld een hogere bruto-arbeidsparticipatie.
- De bruto-arbeidsparticipatie van inwoners met een niet-westerse migratieachtergrond ligt enkele procentpunten lager dan die van inwoners zonder migratieachtergrond. Overigens: de bruto-arbeidsparticipatie van inwoners met een westerse migratieachtergrond ligt juist hoger dan die van inwoners zonder migratieachtergrond.
- De werkende beroepsbevolking in de MRA bestaat in toenemende mate uit zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). Uitgedrukt in de potentiële beroepsbevolking (bevolking van 15 tot en met 74 jaar) is dat aandeel tussen 2007 en 2018 toegenomen van 6 naar 9 procent

Netto en bruto arbeidsparticipatie, in % (bron: CBS)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Netto arbeidsparticipatie	67,3	68,5	68,8	70,1	71,4	71,1
Bruto arbeidsparticipatie	72,1	73,2	72,8	73,7	74	73,5

Arbeidsparticipatie

De bruto-arbeidsparticipatie is de mate waarin mensen deelnemen aan het arbeidsproces of daar actief naar streven, ofwel de mate waarin de beroepsbevolking zich aanbiedt op de arbeidsmarkt. De beroepsbevolking is de bevolking tussen 15 jaar en de pensioengerechtigde leeftijd. Het deel van de potentiële beroepsbevolking dat niet actief is op de arbeidsmarkt – dat wil zeggen geen betaald werk verricht en daar niet actief naar op zoek is – wordt aangeduid met de term 'niet-actieven'. Als deze niet wordt meegerekend dan is er sprake van een netto arbeidsparticipatie: het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking

Gezonde arbeidsmarkt

Beperken personeelstekorten

De krapte op de arbeidsmarkt neemt steeds meer toe door de vergrijzing en mismatches, waarbij vraag en aanbod onvoldoende aansluiten. Werkgevers worstelen met het vinden van geschikt personeel. Dit is niet alleen in Haarlem zo, maar ook landelijk. Personeelstekorten in Haarlem zijn er in diverse sectoren. De grootste tekorten doen zich voor in de techniek en ICT. Ondanks de impact van corona blijven deze delen van de arbeidsmarkt krap. In de sector zorg en welzijn is ook sprake van krapte.

Passend opgeleide werknemers op alle niveaus

In Haarlem zien we ook een groeiende mismatch tussen het banenaanbod en het profiel van de beroepsbevolking. Er zijn relatief veel praktisch geschoolde banen tegenover veel theoretisch geschoolde inwoners, en dit verschil neemt toe.

Enerzijds komt dit omdat de betaalbaarheid van de woningen afneemt waardoor groepen met een laag- en middeninkomen steeds moeilijker in de stad kunnen wonen. Anderzijds omdat er relatief weinig kennisintensief werk is. Dit wordt bevestigd door bronnen van het CBS, waaruit blijkt dat Haarlem een bovengemiddeld opgeleide stad is. Daarnaast blijkt uit de inwonerspeiling dat van de lager opgeleiden 44% in de eigen stad werkt. Bij de hogeropgeleiden is dit 30%.

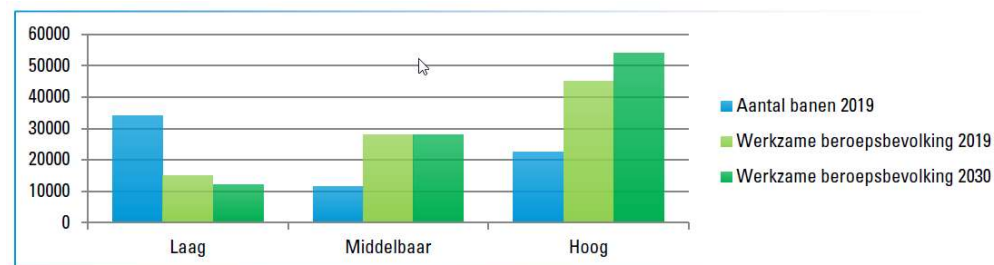
Per sector verschilt het gevraagde opleidingsniveau. Praktisch geschoold personeel wordt vooral gevraagd voor technische, administratieve en dienstverlenende functies of banen in de transport en logistiek. In sectoren van krapte zoals zorg en welzijn, onderwijs en ICT worden met name theoretisch geschoolde werknemers gezocht.

Spanningsindicator naar beroepsgroep in arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond (bron: UWV)

	Typering	Spanning
Agrarische beroepen	Krap	1,76
Bedrijfseconomische en administratieve beroepen	Gemiddeld	0,81
Commerciële beroepen	Gemiddeld	0,93
Creatieve en taalkundige beroepen	Zeër ruim	0,09
Dienstverlenende beroepen	Gemiddeld	0,71
ICT beroepen	Krap	1,67
Managers	Ruim	0,4
Openbaar bestuur veiligheid en juridische beroepen	Gemiddeld	0,89
Pedagogische beroepen	Gemiddeld	1,14
Technische beroepen	Krap	2,63
Transport en logistiek beroepen	Gemiddeld	1,45
Zorg en welzijn beroepen	Krap	2,13
Totaal	Gemiddeld	1,04

Aantal banen naar opleidingsniveau, inclusief prognose 2030

(bron: LISA, CBS, bewerking door STEC Groep)

Gezonde arbeidsmarkt

Vroege verbindingen om mismatch aan te pakken

De koppeling van beschikbaar personeel aan de 'vraag' in de krappe sectoren blijft een complex proces. Werkgevers stellen vaak hoge eisen aan de instroom van (omgeschoold) personeel en is er niet altijd voldoende ruimte voor begeleiding van nieuwe collega's op de werkvloer. Ook het enorme arbeidspotentieel van kwetsbare werkzoekenden wordt onderschat. Hierdoor blijft de krapte in sommige sectoren een feit.

Door vroegtijdig de juiste verbindingen te maken tussen arbeidspotentieel en economische ontwikkelingen, werken we op kortere en langere termijn aan deze mismatch:

- Het WSP maakt sinds dit jaar steeds meer verbinding met ondernemersnetwerken en individuele ondernemers, onder andere via de contacten in het economisch domein van de gemeente. Hierdoor kan het WSP eerder inspelen op een breder scala aan behoeften van ondernemers. Dit biedt ook aanknopingspunten voor het beter matchen van werkzoekenden, waaronder mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- In coronatijd heeft het WSP bedrijven met overschot aan medewerkers kunnen matchen met bedrijven met vraag. Soms hebben werknemers vanuit deze tijdelijke oplossing een structurele overstap gemaakt
- Sleutelfiguren uit het sociaal domein worden steeds vaker in een vroeg stadium betrokken bij kansrijke economische ontwikkelingen in de regio. Zo kunnen UWV en re-integratiepartners via het WSP en onderwijs (NOVA) in een vroeg stadium meedenken over de toekomstige vraag naar arbeid en scholing. Voorbeelden hiervan zijn de verbinding van HiH, NOVA en WSP aan de ontwikkelingen in de koepel en bij de Europese aanvraag Just Transition Fund in de IJmond.

Stimuleren bij- of omscholing

De gemeente erkent het belang van bij- en omscholing om de mismatches op de arbeidsmarkt te beperken. Hierbij wordt samengewerkt met kennis- en onderwijsinstellingen waaronder ROC Nova College en Hogeschool Inholland. Toch liggen ook hier de nodige uitdagingen: er is regelmatig sprake van een te groot niveauverschil dat binnen korte termijn overbrugd moet worden, waarbij ook andere factoren (machtig zijn van de Nederlandse taal, burgerschap) een rol kunnen spelen. Werkgevers investeren nog niet altijd voldoende in de opleiding op de werkvloer en daarnaast zijn de werknemers zelf niet altijd bereid tot (om)scholing richting de kraptesectoren: de vraag in de markt moet immers ook aansluiten bij de persoonlijke wensen van de werknemer.

Een kansrijke ontwikkeling om om- en bijscholing een impuls te geven, is de oprichting van het Regionaal Mobiliteitsteam (zie onderstaand kader).

Het Regionaal Mobiliteitsteam

In september 2020 heeft het kabinet in het kader van corona een landelijk Steun- en herstelpakket gepresenteerd, waarbij bemiddeling van 'werk naar werk' met behulp een regionaal mobiliteitsteam (RMT) één van de belangrijkste maatregelen is. Op 24 november 2020 hebben VNG, UWV, FNV en CNV, VNO-NCW en SBB een landelijke intentieverklaring ondertekend om in 35 arbeidsmarktregio's gezamenlijk vorm te geven aan deze crisisdienstverlening.

De dienstverlening van het RMT richt zich specifiek op werkenden (inclusief zelfstandig ondernemers en mensen die vallen onder de banenafspraken) die door de coronacrisis zijn geraakt en die extra ondersteuning nodig hebben bij het vinden van ander werk in combinatie met om- en bijscholing. Daarbij wordt de beweging gemaakt naar kansrijke sectoren. Het RMT start in Zuid-Kennemerland en IJmond begin september 2021 met haar dienstverlening.

Om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar om- en bijscholing zijn door samenwerking tussen gemeenten, onderwijs, WSP en SBB de eerste concrete stappen gezet om praktijkleren en andere derde leerweg-instrumenten in onze regio in te zetten. Deze zomer starten de eerste trajecten. Praktijkleren is een belangrijk instrument dat vanuit het RMT kan worden ingezet.

In onze regio willen we de ervaringen van het RMT benutten om vanuit de praktijk te onderzoeken wat nodig is om de stap te maken naar een duurzame dienstverlening van werk naar werk. Met als mogelijk scenario het creëren van een plek waar men terecht kan als werkgever, ondernemer en werkzoekende met alle vragen over loopbaan en Leven lang ontwikkelen (LLO).

Gezonde arbeidsmarkt

Samenwerking triple helix in de MRA: Werken aan mismatches op de arbeidsmarkt

Arbeidsmarkt gaat om het vinden van een juiste balans tussen vraag en aanbod: het vinden van een zo goed mogelijk evenwicht tussen economische behoeften en welvaart enerzijds en gelijke kansen voor iedereen die kan en wil werken anderzijds. Daarbij spelen economische factoren een rol, zoals regionale kenmerken en ambities en het lokale, regionale of landelijke ondernemersklimaat. Maar ook sociale vraagstukken en de samenstelling van de bevolking in de regio zijn relevant.

Alleen via publiek-private samenwerking kunnen we invloed uitoefenen op de arbeidsmarkt. In de arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond bundelen 7 gemeenten, UWV, werkgevers, werknemers en onderwijs al jarenlang binnen het Regionaal Werkbedrijf Zuid-Kennemerland en IJmond (RWB ZK-IJ) hun krachten om in te spelen op actuele en toekomstige ontwikkelingen van de regionale arbeidsmarkt. Dat samenwerking op dit thema op regionaal en bovenregionaal niveau noodzakelijk is, is nog eens bevestigd door de coronacrisis.

Door intensievere regionale samenwerking zorgen deze partijen vanuit de Regionale doe-agenda arbeidsmarkt 2020-2022 dat onze regionale arbeidsmarkt beter functioneert en meer (kwetsbare) werkzoekenden passend en betaald werk vinden. Voldoende werkgelegenheid en een goede overgang van werk naar werk, onderwijs naar werk en van uitkering naar werk zijn de pijlers.

Inspelen op internationalisering

In januari 2020 heeft de gemeente Haarlem een eenmalige uitgebreide analyse gedaan naar de internationalisering in de stad. Er is toen onder meer gekeken naar de vestigingen in de periode 2004-2020. Uit deze analyse blijkt dat de grootste groepen nieuwe internationals uit Midden – en Oost Europa komen. Zij blijven vaak kort, waardoor het goed mogelijk is dat zij meerdere keren in de bestanden terugkomen (seizoenswerkers).

Ook uit Zuid-, Zuid-Oost en Oost Azië komen substantiële groepen nieuwe Haarlammers. Zij blijven langer dan internationals uit Midden – en Oost Europa, maar keren in meer dan de helft van de gevallen uiteindelijk weer terug. Nieuwe Haarlammers uit Arabische landen (waaronder ook Turkije en Marokko), Indonesië en Suriname blijven vaker in Nederland wonen, waar nieuwe Haarlammers uit Noord- en West Europa bijna allemaal doorgaans weer binnen drie jaar naar hun land terugkeren.

Arbeidsmigranten en internationale kenniswerkers kunnen een noodzakelijke bijdrage leveren om de krapte op de arbeidsmarkt terug te dringen. Ook in Haarlem neemt het aantal internationale of internationaal georiënteerde bedrijven toe. Steeds meer bedrijven zoeken gespecialiseerde arbeidskrachten in het buitenland, omdat zij in Nederland geen kandidaten kunnen vinden.

We faciliteren de International School Haarlem, de internationalisering van het regulier onderwijs en internationaal onderwijs bij hogeschool Inholland en in de Koepel, omdat dit bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijven en internationaal talent. Ook zijn er circa 1.200 statushouders in Haarlem. Velen van hen zijn jong en willen graag aan het werk. Tevens zien we mogelijkheden voor de inzetbaarheid van partners van arbeidsmigranten en internationale kenniswerkers.

Gezonde arbeidsmarkt

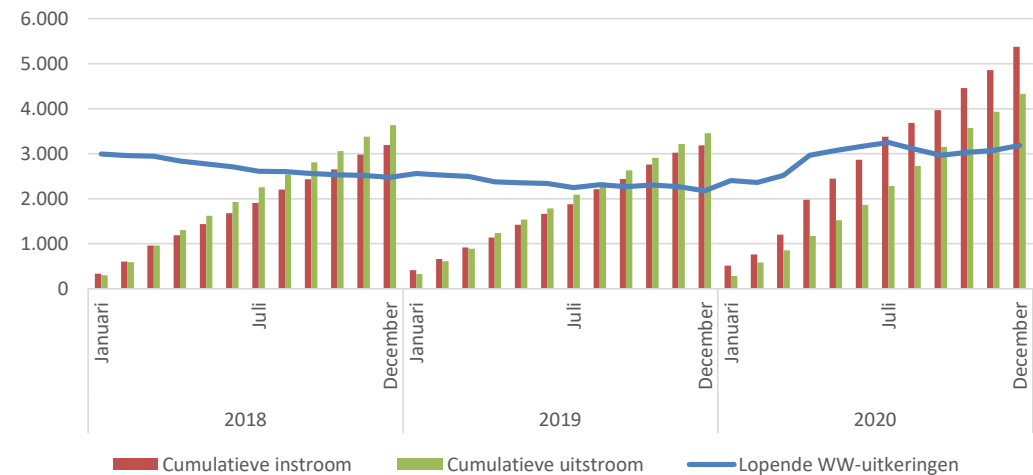
Beperken werkloosheid

Mensen zijn werkloos als ze zonder betaald werk zitten, recent naar werk hebben gezocht en direct voor werk beschikbaar zijn. Het werkloosheidspercentage beweegt altijd sterk mee met de conjunctuur. Dit is ook zichtbaar in de coronacrisis. Het aantal WW-uitkeringen in Haarlem daalde tussen juli en september 2020 om vervolgens te stijgen tot 3.190 uitkeringen in december. Dat is 47 procent meer dan een jaar eerder (2.177 uitkeringen). Zowel de instroom als de uitstroom in de WW is in Haarlem hoger dan in eerdere jaren. Dit heeft alles te maken met de gevolgen van de coronapandemie. Dit maakte 2020 een zeer atypisch jaar. Het UWV en het CPB zien in de daling van het aantal WW-ontvangers een 'stilte voor de storm'. Het UWV verwacht dat het aantal uitkeringen landelijk met 100.000 (35%) stijgt in 2021. Ook zijn er zorgen over de impact op jongeren vanwege een combinatie van het wegvallen van bijbanen en studievertragingen vanwege onderwijs op afstand.

Uit de Economische Verkenningen in de MRA (2020) komt verder naar voren dat het werkloosheidspercentage van 3,6 procent in de MRA vooral wordt veroorzaakt door de groep jongeren tot 25 jaar (5%). Dit speelde al vóór de coronacrisis, die ook jongeren harder raakte vanwege een groter aantal flexibele contracten en een oververtegenwoordiging in harder geraakte sectoren. Vooral voor jongeren zonder startkwalificatie is werkervaring belangrijk om het ontbreken van diploma's te compenseren. Er is een verder een groot verschil in werkloosheidspercentages naar opleidingsniveau. Dit verschil wordt sterk beïnvloed door conjuncturele ontwikkelingen. Laagopgeleiden in de MRA-regio hebben in termen van werkloosheid meer te lijden hebben onder perioden van economische neergang – zoals tijdens de coronacrisis – dan middelbaar opgeleiden. Laatstgenoemden hebben hier weer meer onder te lijden dan hoogopgeleiden.

Aantal lopende WW-uitkeringen, instroom en uitstroom gemeente Haarlem
(bron: UWV)

Gezonde arbeidsmarkt

Inclusieve arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt moet toegankelijk zijn en met gelijke kansen voor iedereen. Via een gezamenlijke aanpak richten de gemeente Haarlem zich op werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, verbinding tussen onderwijs en werk en de beweging van werk naar werk. De gemeente werkt hiervoor met Pasmatch; zij bemiddelen werkzoekenden met een afstand tot de arbeidsmarkt. Belangrijke doelgroepen van Pasmatch zijn de 'wajongers' (voor mensen die voor hun 18e of tijdens een studie een ziekte of handicap hebben, waardoor zij niet meer werken) en 'p-wetters' (afgeleid van de participatiewet, voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Het afgelopen jaar heeft de coronacrisis grote impact gehad. Het aantal werkende wajongers nam maar liefst 10% af (86 personen). Landelijk nam dit 5 procent af. In de categorie Participatiewet is de afname beperkt (-3%), maar nam landelijk het aantal werkende personen flink toe, namelijk met 11%. Eind 2020 heeft in onze regio van de P-wetters 63%; landelijk is dit 53%. In het eerste kwartaal van 2021 lijkt de landelijke trend ook in Haarlem door te zetten: wajongers neemt verder af, waar in de categorie Participatiewet sprake is van een stijging.

Hoewel de coronacrisis – waar de regio bovengemiddeld hard is getroffen – meespeelt, zijn er ook signalen dat er meer meespeelt. In 2019 bedroeg de banengroei minder dan de helft dan die in 2018. De relatieve arbeidsparticipatie is in 2019 nog licht gegroeid maar in 2020 flink afgenomen. Pasmatch onderzoekt welke extra en nieuwe maatregelen zij kunnen nemen om meer wajongers te ondersteunen om aan het werk te gaan én te blijven. Bijvoorbeeld door meer werkgevers te motiveren om mensen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Positief is dat het Rijk extra middelen beschikbaar stelt voor deze doelgroep in het budget voor het Regionale Mobiliteitsteam (zie kader).

Bieden van Beschut Werk

Beschut werk is bedoeld voor mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Mensen die alleen kunnen werken in een 'beschutte' omgeving, onder aangepaste omstandigheden. Zij hebben meer begeleiding en aanpassing van hun werkplek nodig dan van een reguliere werkgever is te verwachten. De ontwikkeling in Beschut Werk is positief. In onze regio is het aantal werkzame personen in beschut werk in 2020 toegenomen. Het aantal werkzame personen met een indicatie is toegenomen van 43 eind 2019 naar 94 eind 2020, een toename van 119%. Eind 2020 zijn er 132 personen met een geldige indicatie beschut werk, dus momenteel heeft 71% hiervan een beschutte werkplek.

Participatiebedrijf Zuid-Kennemerland

Op 1 januari 2022 start het Participatiebedrijf Zuid-Kennemerland. Het Participatiebedrijf is een gemeenschappelijke regeling waar de gemeente Haarlem samen met de regiogemeenten Bloemendaal, Heemstede en Zandvoort aan deelneemt. Het bedrijf organiseert in opdracht van de gemeenten betaald werk voor de doelgroepen Wet sociale werkvoorziening en (nieuw) beschut werk. Daarnaast richt het bedrijf zich op de toeleiding naar betaald werk voor werkzoekenden met een overbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt, de doelgroep banenafpraak (mensen met een arbeidsbeperking) en leerwerktrajecten voor jongeren zonder beroeps- of startkwalificatie (voortijdige schoolverlaters). Met het Participatiebedrijf willen de deelnemende gemeenten met Haarlem als voorzitter een ondernemende, effectieve en flexibele organisatie ontwikkelen die samenwerkt met de klantmanagers van de afdeling Werk en Inkomen van de gemeenten maar ook met partners, werkgevers en sociaal ondernemers in de stad.

Toekomstbestendige arbeidsmarkt

Binding van divers, jong talent

Uit landelijk onderzoek van ABF Research blijkt dat in 2020 er een kleine 3.500 uitwonende mbo-, hbo- en wo-studenten in Haarlem woonden. Veruit de meeste van hen studeerden elders, onder meer in Amsterdam en Leiden.

Ongeveer 17% van de Haarlemmers valt in de leeftijdscategorie 15-30 jaar. Het aandeel 15-19-jarigen is relatief stabiel gebleven. De groep tussen 20 en 24 jaar is de afgelopen 10 jaar procentueel afgenomen. Deze trend lijkt sinds 2019 te breken. Tussen 2020 en 2021 was er voor het eerst in tien jaar sprake van een toename. De groep 25-29-jarigen is juist sinds 2018 aan het afnemen. Mogelijk heeft dit te maken met de situatie op de woningmarkt. Voor meer informatie over de aandacht voor studenten op de woningmarkt, zie volgende pagina.

De 15 tot 30-jarigen zijn ongeveer 28.000 jongeren, studenten en starters op de arbeidsmarkt. Bedrijven willen deze groep graag aan zich binden vanwege tekorten en vergrijzing op de arbeidsmarkt, behoefte aan innovatieve ideeën en nieuwe technologische ontwikkelingen. Het is belangrijk dat jongeren en studenten binding met Haarlem krijgen en houden. Studenten geven aan dat ze moeilijk aan een kamer kunnen komen. De hoge woningprijzen worden als een risico ervaren voor een toekomstbestendige economie.

Ook moet er blijvend worden geïnvesteerd in een aantrekkelijk studentenklimaat. Hier zijn enkele elementen al goed op orde. Het winkelaanbod scoort bijvoorbeeld goed in de Haarlemse inwonerspeiling (7,6) maar nog beter onder Haarlemmers onder de dertig jaar (8,0). Het horeca-aanbod krijgt van deze jonge Haarlemmers een 8,2 (gemiddeld een 8,1) en het cultureel aanbod een 7,7 (gemiddeld een 7,8).

Percentage van de bevolking tussen 15 en 30 jaar (2010-2021)

(bron: UWV)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
% 15-19 jaar	5,2	5,1	5,0	4,9	4,8	4,8	4,9	5,0	5,0	5,1	5,1	5,1
% 20-24 jaar	6,0	6,0	6,0	5,9	5,8	5,7	5,5	5,4	5,3	5,1	5,1	5,2
% 25-29 jaar	7,0	7,0	7,0	7,0	7,1	7,1	7,3	7,4	7,4	7,3	7,2	6,8

Innovatief onderwijs op locatie en campusvorming

Vanuit het Haarlems coalitieakkoord steunt de gemeente plannen voor innovatief onderwijs op locatie, ingevuld door het bedrijfsleven, Nova College en InHolland. Er zijn en worden mooie initiatieven ontplooid. Zo heeft InHolland Incollab ten tijde van de Corona-pandemie opgericht: studenten van diverse studierichtingen kunnen ingeschakeld worden ter ondersteuning van ondernemers die problemen in bedrijfsvoering ondervinden. Docenten en een ondernemersklankbord begeleiden hierin. Hierin wordt ook samengewerkt met Nova College.

Daarnaast wordt de Koepel herontwikkeld met universitair onderwijs (o.a. leergang circulair) en wordt een mkb-innovatiehub gericht op de digitalisering van het mkb opgezet.

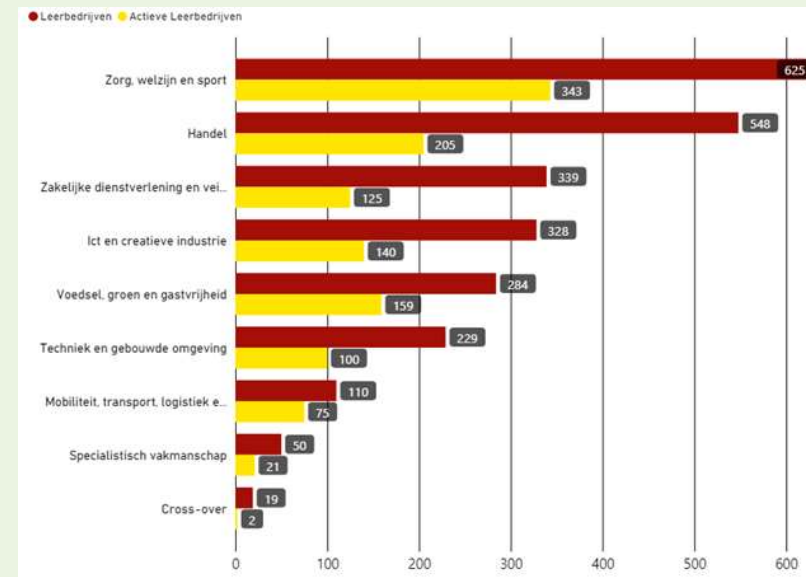
Toekomstbestendige arbeidsmarkt

Aandacht voor studenten in woonvisie

Door het leenstelsel zijn er minder uitwonende hbo- en wo-studenten in Haarlem. De verwachting is dat dat aantal de komende jaren blijft afnemen, al zal deze prognose veranderen als in de loop van 2021 de academische onderwijsinstelling in De Koepel komt. De gemeente verwacht daarom een stijging van het aantal uitwonende – voornamelijk internationale – studenten in Haarlem. Op het terrein van De Koepel realiseert studentenwoningcorporatie DUWO 250 studentenwoningen. Dit is een aanvulling op de circa 800 bestaande zelfstandige en onzelfstandige Haarlemse studentenwoningen van corporaties. Dat betekent dat ruim 2.600 studenten in Haarlem op de particuliere huurmarkt wonen; de Landelijke Monitor Studentenhuisvesting van ABF Research typeert dit als een krappe studentenwoningmarkt. Deze krapte wordt veroorzaakt door tekorten in vooral starterswoningen en door te weinig studentenwoningen in de regio. Studenten die bijvoorbeeld in Amsterdam of Leiden studeren, wijken door krapte daar vaker uit naar andere plaatsen met goede bereikbaarheid. Het overgrote deel van de uitwonende studenten in Haarlem studeert niet in onze stad. Bovendien hebben we veel andere woningzoekenden. Daarom investeert de gemeente niet speciaal in studentenwoningen, maar kiest Haarlem voor extra woningen voor jongeren en starters. Daar profiteren ook studenten van, doordat zij ook een beroep kunnen doen op dit aanbod. Zo ontstaat er meer aanbod in de particuliere sector.

Voldoende stageplaatsen

Er zijn geen gegevens over het aantal stage-plaatsingen in Haarlem. Wel zijn er in en om Haarlem 2590 erkende leerbedrijven die te vinden zijn in het [register erkende leerbedrijven Haarlem](#). In onderstaande grafiek is de spreiding per sector zichtbaar, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen leerbedrijven en actieve leerbedrijven; een actief leerbedrijf wil zeggen dat deze de afgelopen 2 jaar minimaal 1 leerling heeft gehad. Het aantal actieve leerbedrijven zegt daarmee al meer over het aantal plaatsingen. Er zijn echter wel tekorten aan stageplaatsen, blijkt uit gegevens van Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Met name in de ICT, financiële diensten en juridische diensten is de vraag veel groter dan het aanbod. Opvallend is dat ook in 2020 ook in de zorg een gebrek aan stageplaatsen ontstond. Veel zorginstellingen waren door de impact van corona te druk om stagiairs te begeleiden.

Innovatie en duurzaamheid

De wereld, en daarmee ook Haarlem, is in transitie. Dat biedt kansen maar stelt ons ook voor uitdagingen. We zullen antwoorden moeten vinden op klimaatverandering en uitputting van natuurlijke hulpbronnen maar ook op een groeiende ongelijkheid en vergrijzing. Gemeente Haarlem werkt aan deze ambities met Haarlem Circulair, Haarlem Aardgasvrij in 2040, een innovatiestrategie en een Transformatieprogramma sociaal domein 2018-2020. Om deze transitie te realiseren is het nodig om te versnellen, te experimenteren en te innoveren. Op alle gebieden en in alle sectoren. Het vraagt om andere prikkels, nieuwe regels en criteria. Hierbij staan flexibel en tijdig kunnen reageren en een nieuwe vorm van bestuur en samenwerking met de stad centraal.

Economische Visie, pagina 32

Duurzaamheid

Bijdragen aan transitie op het gebied van duurzaamheid

Gemeente Haarlem werkt aan verschillende transitie op het gebied van duurzaamheid:

- Haarlem Circulair: We willen dat Haarlem in 2040 een circulaire stad is, waarin we slimmer en efficiënter omgaan met eindige en schaarse grondstoffen, energie en afval. Het is een systeemtransitie van de samenleving die de economie raakt en die niet stopt bij de stadsgrenzen. Door om te schakelen van een lineair opgebouwd systeem naar een kringloopeconomie veranderen businessmodellen en verkoopstrategieën. Bedrijven vormen één van de belangrijkste schakels in dit transitieproces. Met het programma Haarlem Circulair 2040 wil de gemeente versnelling tot stand brengen. We hebben hierbij gekozen voor vier ketens waarmee we lokaal de meeste impact maken. Dit zijn: Voedsel, bouw en GWW (Grond- Weg- en Waterbouw), consumptiegoederen en de bedrijven in de maakindustrie.
- Haarlem Aardgasvrij in 2040: De energietransitie gaat voor grote veranderingen zorgen. Het Klimaatakkoord van Parijs en de Klimaatzaak Urgenda, die de overheid verplicht om in 2020 25% minder broeikasgassen uit te stoten dan in 1990, vragen om versnelling van de transitie. Haarlem heeft de ambitie om aardgasvrij te zijn in 2040. Deze opgave biedt economisch kansen en ook uitdagingen vanuit arbeidsmarktperspectief. Waar mogelijk worden initiatieven en vraagstukken over energietransitie verbonden aan andere innovatieve clusters.

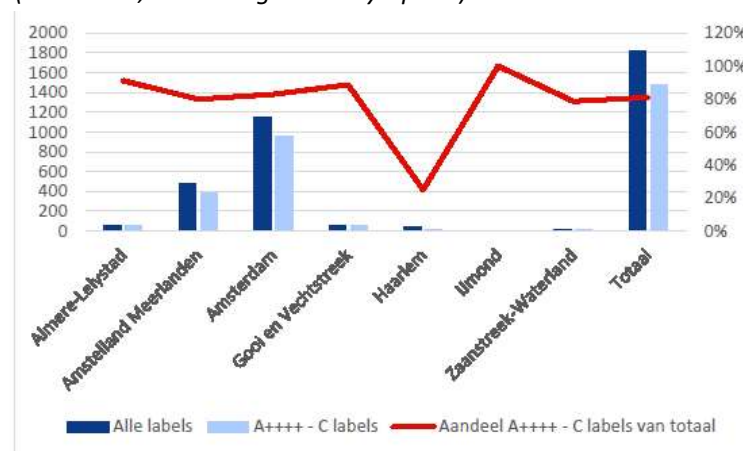
Meer informatie over de stand van zaken op het gebied van duurzaamheid is te vinden op Haarlem in cijfers.

Duurzame kantoorlocaties

Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben. Voldoet het gebouw dan niet aan de eisen, dan mag het kantoorpand per 1 januari 2023 niet meer als kantoor worden gebruikt. Deze verplichting staat in het Bouwbesluit 2012. In de MRA kent bijna 80% van alle kantoorpanden op kantoorlocaties een energielabel van A++++ t/m C. In Haarlem ligt dit aandeel fors lager (25%), wat voor een zeer groot deel te verklaren is door het nog ontbreken van een energielabel op de panden. Het label zegt nog niet veel over de staat van het verduurzamen van kantoorpanden. Alleen door het beschikbare label op de locatie door te tijd te volgen kan er in beeld gebracht worden of het pand ook daadwerkelijk verder verduurzaamt. Het energielabel C zegt in ieder geval iets over de mate van duurzaamheid en dat het kantoorpand courant is in termen van duurzaamheid en voor de komende periode verhuurbaar blijft.

Aantal kantoorpanden op kantoorlocaties met energielabel (2019)

(bron: RVO, bewerking BCI en Tympaan)

Innovatie en circulair

Vernieuwing van bedrijfsprocessen

In de circulaire economie is er meer aandacht voor hergebruik en waarde behoud. De Europese subsidie FOOD 2030 - Empowering cities as agents of food system transformation heeft als doel om steden en regio's te helpen bij het implementeren van duurzame voedselsystemen. Met deze subsidie verstevigt Haarlem de komende jaren de inzet op de waardeketen voedsel. In 2020 zijn we gestart met een inventarisatie van kansrijke initiatieven die bijdragen aan een duurzaam voedselsysteem in Haarlem. In 2021 starten we met kleine praktijkonderzoeken op diverse locaties die o.a. lokale voedselproductie en biodiversiteit bevorderen. Er zijn al verschillende initiatieven in gang gezet:

- De koplopergroep circulaire restaurants werkt gezamenlijk aan minder voedselverspilling, meer gescheiden afval, een gezamenlijk inzet voor minder verpakkingsmateriaal en lokale inkoop. In 2020 vonden verschillende (digitale) bijeenkomsten plaats om lokale inkoop te bevorderen. Er zijn circulaire scans afgenomen. Naar aanleiding van de scans is er een document met duurzame en circulaire tips wat onder horeca verspreid is. In april 2021 vond een bijeenkomst plaats over duurzame "to-go" verpakkingsmateriaal met een retoursysteem. Een aantal restaurants zijn hiermee gaan werken. Verschillende zaken hebben zich aangesloten bij het initiatief 'Plastic Vrij Terras'.
- De Schillenfiets is een pilot in samenwerking met Spaarnelanden om groen keukenafval te scheiden en op te halen bij de restaurants. Deze pilot startte eind 2020. Tijdens de lockdown waren de restaurants gesloten en heeft de fiets niet gefietst. Inmiddels fietst de fiets weer. Eind 2021 loopt de pilot periode af. De komende periode onderzoekt de gemeente met Spaarnelanden of de fiets doorontwikkeld kan worden of dat een ander model beter werkt voor grootschalige duurzame inzameling van groen keukenafval.
- Samenwerking met Haarlem Food Future (HFF) waaronder de 'gered voedselschakelaar', Doggy Bags en verduurzamen stadslandbouw. De Doggy Bag heeft op dit moment 60 deelnemende restaurants. Vanwege de Corona-pandemie is dit aantal de afgelopen maanden niet verder gegroeid. De Gered Voedsel Schakelaar (GVS) zorgt ervoor dat het overgebleven voedsel uit winkels en op markten bij diverse sociale initiatieven in Haarlem terecht komt. Voor de Corona-pandemie werden er 150 maaltijden per dag gekookt van gered voedsel.
- In 2020 deed Haarlem mee met de Dutch Sustainable Fashion Week met o.a. een groene textielroute, fashionbeelden van lokale ondernemers en diverse activiteiten. In 2021 doen we weer mee met de DSFW, de koplopergroep Circulair Textiel gaat van start. We lanceren de groep met o.a. een podcastserie over duurzaam textiel en ondernemen, er is een route, diverse activiteiten en samenwerking met Spaarnelanden en Paswerk om meer inzicht te geven in de inzameling van Haarlems huishoudelijk textiel.

Maatschappelijke impact Actieprogramma Impact Ondernemen

Met het Actieprogramma Impact Ondernemen wil de gemeente het oppakken van maatschappelijke uitdagingen, middels ondernemerschap, aanmoedigen. Voor de uitvoering van het Actieprogramma werken we samen met De Stadsgarage. We liggen met de diverse acties goed op koers:

In 2021 gaan we door met het organiseren van de Learning Online trainingen voor ondernemers die impact willen maken.

Het in 2020 gestarte platform voor impact ondernemers wordt in 2021 uitgebreid met een 'vraagkant'. Inkoopers van publieke organisaties of organisaties met een SROI verplichting worden zo aan de hand genomen bij het maken van impact via inkoop. Zie www.kennemerinkoopplatform.nl.

In 2021 zijn 2 Ronde Tafels georganiseerd om obstakels in de financiering van impact weg te nemen. De verkregen inzichten worden gebruikt om met regionale partijen nieuwe oplossingen te vinden.

Haarlem doet daarnaast mee aan de City Deal Impact Ondernemen, waarin we met o.a. drie ministeries, bedrijven en onderwijsinstellingen, experimenten aangaan om het maken van impact te vergemakkelijken. Met deze City Deal zoekt Haarlem de samenwerking met haar omliggende gemeenten op het gebied van impact ondernemerschap. Ook levert dit jaar Haarlem een grote bijdrage aan het landelijke overheidscongres van Social Enterprise, waar regionale samenwerking, inkoop en financiering van impact voor ons belangrijke thema's zijn.

Innovatie

Goedkoop vastgoed voor proeftuinen en broedplaatsen

De gemeente wil creatief ondernemerschap bevorderen door ruimte te bieden aan hub-vorming (economische hotspots), proeftuinen en broedplaatsen, gericht op toegepaste innovatie. Locaties met modulair, goedkoop huurvastgoed en flexibele ruimtelijke plannen ('experimenteerruimte') zijn aantrekkelijk voor zzp'ers en mkb'ers om innovatie aan te jagen.

Ondernemersbijeenkomsten gericht op innovatie: TEDX

TEDX geeft een platform aan changemakers, daarmee krijgen innovatieve & wereldverbeterende ideeën de ruimte. Op 4 maart 2020 is TEDX 'Impossible to Ignore' georganiseerd in de Philharmonie, waarbij wethouder Berkhout (economie) het openingswoord heeft verzorgd. Op 29 september 2021 is er een nieuwe editie met het thema 'Waste(d)'. Er is ook een jongerenversie van Tedx. Scholieren van verschillende middelbare scholen organiseren dit event. In januari 2020 was het thema 'What about the truth'. In april 2021 was er een digitale versie van het event met het thema 'Take the Future'. De gemeente heeft een verbindende en faciliterende rol als het gaat over de invulling van TEDX. Ook draagt de gemeente financieel bij aan de bijeenkomsten.

De Koepel: universiteit en mkb-innovatiehub

Eind 2021 opent de Koepel haar deuren. Vanaf dan zal de onderwijsinstelling Haarlem Campus starten in Haarlem en over de jaren uitgroeien tot universiteit. Ook CupolaXS start eind 2021 in de Koepel. Deze MKB hub zal een kennis en innovatiecentrum rondom het thema digitalisering worden. Verschillende relevante organisaties, instellingen en bedrijven hebben zich reeds gecommitteerd en zullen CupolaXS als uitvalsbasis gebruiken. Daarnaast zal het Haarlemse digitale marketingbureau Endeavour Group uitbreiden naar de voormalige gevangenis.

Tot aan medio 2024 ontwikkelt de Koepel Campus zich nog verder met onder andere de komst van een hotel, horecafaciliteiten en studentenhuisvesting. De ontwikkeling van de Koepel past in de gewenste campus- en hubontwikkelingen zoals omschreven in de Economische Visie Haarlem.

Anchor tenants

Onder 'anchor tenants' verstaan we grote, toonaangevende en innovatieve bedrijven, die voor een belangrijk deel het profiel van hun omgeving bepalen en vanwege hun financiële slagkracht, aanwezige kennis en/of grote hoeveelheid goederen-/grondstoffenstromen cruciaal zijn voor gezamenlijke investeringen of samenwerkingsprogramma's. Anchor tenants dragen bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat en clustervorming. In Haarlem vallen onder industriële anchor tenants bijvoorbeeld bedrijven als TEVA, MSD en NS Treinmodernisering; een niet-industriële anchor tenant is het Spaarne Gasthuis.

Bijlage 1: De impact van de coronapandemie

De coronacrisis betekent een ander vertrekpunt voor realisatie van de Economische visie Haarlem. De snelheid waarmee veranderingen kunnen plaatsvinden als gevolg hiervan vraagt om een flexibele en proactieve houding van overheden, bedrijven en kennis- en onderwijsinstellingen. In de eerste plaats gericht op het indammen van het virus, bedwingen van de crisis en daarna op herstelmaatregelen.

Economische Visie, pagina 55

De impact van de coronapandemie

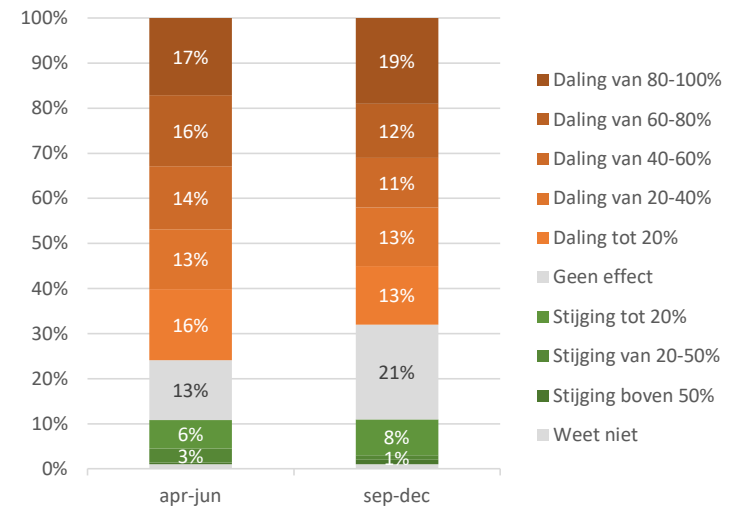
Corona en de maatregelen die genomen worden om het virus in te dammen zorgen voor een complexe situatie. De coronacrisis heeft economische, sociaal-maatschappelijke en financiële impact op gemeenten. Deze economische monitor heeft een meerjarig karakter en is opgehangen aan de doelstellingen van de Economische Visie – die geschreven is vóór de coronapandemie. Dit product gaat dus in principe niet over de ontwikkelingen en maatregelen van de afgelopen weken en maanden. Daarvoor heeft Haarlem de Corona Impact Monitor ontwikkeld. Toch kunnen we er niet omheen dat corona een grote impact heeft op de Haarlemse economie.

Daarom vatten we op deze sheet uitkomsten uit deze monitor samen. De laatste versie van deze monitor gaf een overzicht over de ontwikkeling in 2020. Waar relevant worden in de overige onderdelen van dit product links gelegd met de impact van corona.

- Het consumentenvertrouwen heeft een flinke knauw opgelopen, maar heeft zich eind 2020 wel hersteld. Dit geldt ook voor het ondernemersvertrouwen dat langzaam opkrabbelde, maar desondanks licht negatief bleef.
- Het aantal faillissementen in de gemeente Haarlem was – net als in de rest van Nederland – opvallend laag (16). Dat zijn er minder dan in 2019 en 2018. De steunmaatregelen van de overheid spelen hierbij een rol. De verwachting is evenwel dat het aantal faillissementen nog toeneemt als steunmaatregelen aflopen.
- Het UWV voorspelde vooral een sterke banenkrimp in de sectoren horeca, cultuur en overige dienstverlening. Deze sectoren zijn relatief zwaar vertegenwoordigd in Haarlem (12% van de arbeidsmarkt). Dit sluit aan bij het beeld van de bedrijvendynamiek : vooral in de horeca verdwenen banen; na de heropening van de horeca is hier sprake van een grote krapte.

- In 2020 ontstonden er meer nieuwe bedrijfsvestingen in de gemeente Haarlem dan dat er verdwenen. Met de toename stijgt ook het aantal banen. Hoewel het saldo door de corona-uitbraak lager is dan in eerdere jaren, zijn er door bedrijvendynamiek in elk kwartaal in 2020 meer banen bijgekomen dan er verdwenen. Wel gaat het in veel gevallen om ZZP-ers, en dus mogelijk om verkapte werkloosheid.
- Er vonden ook een meerdere onderzoeken plaats in het ondernemerspanel. Twee derde van de ondervraagde Haarlemse ondernemers had in de maanden oktober tot en met december minder omzet dan in dezelfde periode een jaar eerder. Eerder dat jaar (april) was dit nog driekwart van de ondernemers.

Effect coronapandemie op maandomzet (periode vergeleken met zelfde periode 2019) (bron: Ondernemerspanel gemeente Haarlem)

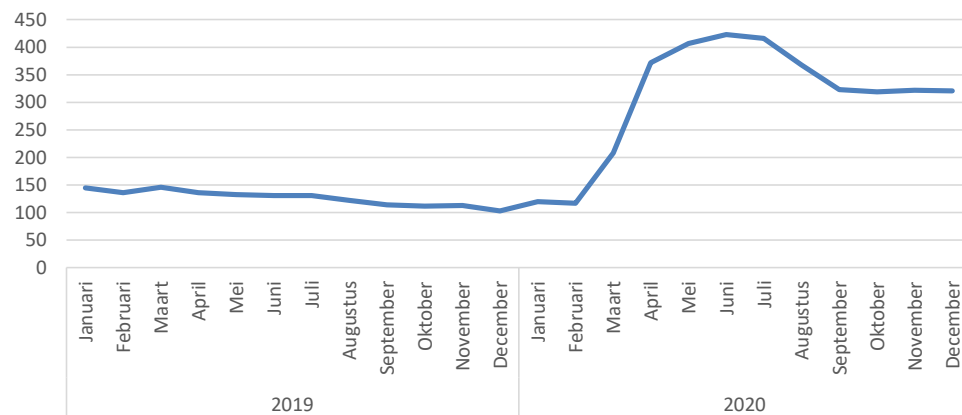

De impact van de coronapandemie

- Corona en de maatregelen die de overheid heeft genomen om de uitbraak in te dammen, hebben grote gevolgen voor de werkgelegenheid in Zuid-Kennemerland en IJmond, blijkt uit de regioanalyse van het UWV. Vergeleken met veel andere regio's is de arbeidsmarktregio harder geraakt (afname van -1,7% van het aantal banen t.o.v. -1,2% landelijk).
- Het aantal WW-uitkeringen nam in 2020 met 47 procent toe. Met name tussen maart en juli was er sprake van een sterke stijging, vooral onder de jongeren (zie grafiek). Daarna is de werkloosheid gaan dalen - ook nog in de eerste maanden van 2021. Door de dalende werkloosheid en het stijgende aantal vacatures neemt de spanning in de meeste branches toe. De markt voor creatieve beroepen blijft onverminderd ruim. In de ICT-branche en bij de pedagogische beroepen nam de spanning iets af.

Aantal lopende WW-uitkeringen van jongeren (onder 20 jaar)

(bron: UWV)

- Inmiddels is de NOW bij zijn vijfde aanvraagperiode (NOW5). Het gebruik is sterk afgenomen. In Haarlem zijn er 193 aanvragen. Bij de NOW4 waren dit er 324 en bij NOW3 vroegen 717 ondernemers deze steun aan (15% van de bedrijven). Van de eerste NOW-regeling maakte zelfs 36 procent van de ondernemers gebruik.
- Het aandeel zzp'ers dat gebruikmaakt van Tozo was het grootst in de maanden april en mei van 2020, bij de start van de pandemie. Toen vanaf 1 juni ook naar het inkomen van de partner werd gekeken, nam het aantal ontvangers af. Zo'n 10 procent van de zzp'ers ontving in december Tozo. In het nieuwe jaar beweegt de Tozo mee met de beperkende maatregelen. Liet de Tozo in het voorjaar een dalende lijn zien, met de beperkende maatregelen van deze zomer neemt het aantal weer toe tot meer dan 600 verstrekkingen.
- Naast NOW en Tozo kon een deel van bedrijven ook aanspraak maken op de TOGS-regeling. In totaal deden 2.270 bedrijven in Haarlem dit. De meerderheid (55%) van de TOGS-gebruikers is zzp'er, 22 procent zit in de horecasector. Vanaf 15 februari wordt de TOGS opgevolgd door de Tegemoetkoming Vast Lasten (TVL).
- Het CBS berekende dat de bruto toegevoegde waarde van alle economische activiteiten in Nederland met 3,9% daalde. In de agglomeratie Haarlem was de economische krimp nog iets groter (4,7%). Een andere trend is de groeiende ongelijkheid, constateert het CPB. Leerachterstanden en gezondheidsverschillen zijn in de crisis opgelopen, net als de schuldenproblematiek bij bedrijven en huishoudens. De bestaande tweedeling op de arbeidsmarkt is door de crisis versterkt. Met aan de ene kant werknemers met een vast contract en zelfstandigen met een sterke positie, en aan de andere kant werkenden met tijdelijke contacten en zzp'ers in een afhankelijke positie.